

העברים לבד וכבר נתחבטם בניצורם השנים, ומפני שהיתה מסופקת קלת בזה אמר הכתוב והנס נעדר בוכה ותחמול עליו ותחמר מילדי העברים זס, כי מלד שראתה אותו בוכה חמלה עליו וצחמלתה עליו היא כשה שנים אותו לקח זכות שהיה מילדי העברים, ולכן הנזירה הראשונה ולא מן השניש כמו שאמר, וכן נחמכתם אמו שלפני אותו מה שהיה אפשר להלפניו אע"פ שלפניו היתה מוכרתה לעבות מה שעשתה, ולא ראתה לעשותו מקודם כשולד להשליכו ביאור, שהיה ניכר שהיה נולד מקרוב מן הנזירה השניש, אבל אחר כ"י חדשים שהיה גדול בתדשים היה אפשר לעשות בו שיחשב שהיה מן הנזירה הראשונה, ואם היתה יכולה להלפין אותו יומר זמן שיראה יומר גדול היתה ששה אלא שלא יכלה עוד שהיו המלריות יודעות ומחשבות זמן לידתה כמו שדרשו חז"ל, והבי לך שבר השנים הלדקיות :

וגרמו לה בלידתו בציאות טוב שנחמלה כל היות כולו אורח שהיתה אורח לכל ישראל באמלעותו שיוילאם נחושה לגלות, ולפניו אותו נ' ירחים, רמז כי בתוך שלשה ירחים היתה ישועת ישראל ציניחתם ממלרים וקבלתם החורה, כי לא היו ימים טובים לישראל ולא ימי מעלה והשגה למשה רבינו כמו אלו ה' ירחים שילאו בזה מארך מלרים ויתן להם החורה של יוד שבטה היה לפון עם הטיביה להוילאם מארך מלרים ולקבלת החורה, וכן היה לפון עם ישראל בהגיו אותם מיום אהתם ממלרים ועד תשלום שלשה ירחים שלמים עד י"ז בתמוז שראו שהיה בושש לרדת מן ההר ואחריו עד מה שהיה אשר הוילאו מארך מלרים לא ידענו מה היה לו ובקש לעשות להם מנהיג אחר במקומו, וזה היה אחר ה' ירחים ע"י ערב רב אשר ילאו עמהם ממלרים כמו שגרמו כאן שאמר הכתוב ולא יכלה עוד הלפניו וגו' ותקח לו חיצת גמח וגו' ותשס בסוף וגו', שנמסר ביד צח פרעה המלרית אחר תשלום ה' ירחים כמו שאמר: וכן ראו שבר הלדקיות ובי צביהם שאחר שראו נקמה מאויביהם לקחו שרם ממה שהעבדיו רותם, כמו המכה את הציבור שמשלם לו השער ואלה ק' שבת שבת נוק ורפוי, ותשלום השער מה שחלעטו המלרים במכות הגדולות היה למיני רעות ופורעניות שהיו המלרים עושים בהם, ושאר הדברים הארבעה היו תשלומם מה ששאלו מהם כלי כסף וכלי זהב וינלו את מלרים, ובמו שיעד להם על הכל וגם את הגוי אשר יעבדו דן לפני ואחרי כל ילאו ברבוס גדול, אחר כי גם שידון ויעניש אותם אחר שהגם ילאו ברבוס גדול שישאלו מהם ויתנו להם ולא יקפידו עמהם על מה שצח עליהם מלדס וכמו שאמר הכתוב ותחתי את הן השם היה וגו', כי הולרך לתת מהם בעיניהם אחר שהוכו על ידס, והזכר ענין זה בתורה שלש פעמים. ה' הודעה למרע"ה בדיבור הראשון

הכתוב כי מלכו לרק מלך שלם והוא שם הוליו שמוחו לתשלום להם ויון, והוא כפן שגרמו במלות אלו שנות האבות ושנות עלי הכהן שהם ת"ר כמו שזכר, כי בזכותם היה כל אלו השנים כדורות האלו שלא הניע שטותיהם להני שנות הדורות הראשונים אשר מחרם ועד נח, וכן שם היה בן ל"ח שנה במבול וינלו מתי המבול והיה אח"כ תק"כ שנה בזכות האבות שהעידים ללאת ממש שהיו תק"כ שנה, וכן היה שם ת"ר שנה כנגד ת"ר שנה להני נח בזמן המבול, כי היה לו זכות ג"כ שינלל בציבה כמו נח אציו מלכד מה שהיה ניולו בזכות אציו עם אשר אחיו, כל זה לתת מעם לתם היה שם יומר מצניו ומצניו צמו אלא שאין ספק"ה מקפס שבר כל ברים :

וגחזור אל שבר ריביו ישראל תחת עניים ואל שרם שהיו עם נושע צה ציניחתם ומלרים שצבר שלא שינו שמוחם ודברים אחרים, ולקיום יעוד האבות שהבטיחם האל ית' להרבות זרעם ולהורישם את הארץ הטובה, ורלניו שרם גדול שסבב האל ית' ציניחתם ממלרים שברבנות פרעה ועמו מלשלחם להביא עליהם המכות אשר היו דומות למה שעינו אותם מדה כנגד מדה כדי שיתפרסם כי מחתו ית' בהם להם על אשר עינו את צביו בעיני עשויים, וגם שהיו המכות משולחות וכוללות בכל ארץ מלרים היו ניולים כל ישראל מהם כמו שאמר בכתובים, ואחר כן ילאו ברבוס גדול כמו שיעיד לאביהם חלף עבודתם ששהו מהם צבנין ערי מסכנות, כי זהר זולת שבר רבויים בעיניו שהיו מענים אותם מלכד העבודה שהיתה ספרך ובמכות גדולות ולזולים שהיו מזולים בהם להדלתי את נפשם לעשיבם שלא יסרו ולא ירבו וכאשר יענו אותו ק ירבה וגו' :

וכן ראו שבר לדקיות כמו שאמר האלך וקרלתי לך אשה מייקת מן העבריות וגו' ותקרא את אס הילד וגו' הילכי את הילד הזה והניקה לי ואני אתן את שרך וגו', כי מלכד השכירות סמתו לה היה העיקר ששבה צח פרעה כי זה לא היה צו ספק שיהיה כלל חוך גזירה פרעה שגזר על המילדות העבריות צילרן את העבריות וגו' כל הוא והממן אותו וגו' ואח"כ גזר לכל אמו כל הכן הילוד היורה שתליכוהו וגו', וסיה יותר קרוב לומר כי זה היה מן הנזירה השניש כיון שנמלח מושלך ביאור וסיה רלוי להטיביו, אבל מצני שראתה אותו בוכה וסיה קולו כמו נער שהיו לו כמה חדשים ששהה שהיה מן הנזירה הראשונה שנגזרה על העברים לבד כמ"ש מילדי העברים זס לא מן הנזירה השניש שהיתה כוללת לכל עמו בין מלרים בין עבריים, שאל היה כך לא היה קולו כנער שלא עברו כ"כ ימים מן הנזירה השניש שצלוהו היום של הנזירה נולד, ולא ידעה אס היה מלרי או עברי, ובהיותו כנער גזרה אומר שהיה מן הילודים הראשונה כשהיתה הנזירה על

הראשון ונתתי את הן העם הזה וגו'. שני בשעת מציגה דבר נא באזני העם וגו' ויתן ה' את הן העם וגו'. שלישי אחר מציגה וס' נתן את הן העם בציני מזרים וישאלוהו, על כי היו לריקים שיהיה להן הן הרבה שישאלוהו כי היו מצויים בציניסם והיו קלים בהם, ונס שיתן חסם בציניסם אח"כ כשהוכו על ידם מכות גדולות ונאמנות יטעל מהם והן והולך הן אחר, אח"כ ישראלו כשראו בצפועל שהיו הולכים להם ממזרים וחשו שלא יוספו לראותם עוד יטעל הן ההוא והולך להן אחר, כמ"ס הכחוש וס' נתן את הן וגו' וינלו את מזרים כי השאלו להם, גם כי ראו שהיו הולכים להם והיו מנללים את מזרים כהרגומו :

ובן ראוי שבר בני ישראל ומעלתם, כבסי הם והמדבר, בזמן ובאר וענני כבוד, ושאר הנסים וקבלתם התורה והשראת שכינתו בתוכם במשכן, וקבלת קרבנותיהם בתוכת המזבח, וקדשו את ארצו ואת בניו לכהן לו ואת הלויים לשרת, וישראל איש על גדלו ועל מחנהו ע"פ ה' יחמו וע"פ יסעו, והשנת משה בנבואה וחסדן ומרים והזקנים אשר התנבאו ולא יספו מהרוח הניתן להם הנאלל ממרע"ה, והיותם ניולוים מן מלך אדום ומן הכנעני מלך ערד וסרחון ועוג ובלק ובעל, והיותם נפקים מאת ה' למנות עליהם איש על הגדה יהושע תלמיד משה רע"ה ללחום מלחמותיהם עם שבטע עממיס, ולחלק להם את הארץ הטובה והזוהרים והתרה בהם והעיד בהם את השמים לבלתי יעברו על דברי התורה הזאת :

פרק ששה וארבעים

ובן מה שזא באלו הספרים מעונש הרשעים בחוש, מה שהעניס האל והצדק את פרעה ומזרים על מה שכתעבדו בישראל ועינו אותם בכמה עינויים, ומפני שנגזר עליהם גלות עד תשלום מ' שנה וממלכדו היו רד"ל שנה שעמדו במזרים אשר מהם שכתעבדו ישראל קרוב לחשעים שנה, ולא יענשו המלריים באורך כל אלו השנים אשר עינו אותם מפני שלא שמרו דרך ה' לעשות לדקה ומשפט כחצותיהם ונטמאו במשעם ארץ מזרים ואיש שקניו עינו לא השליכו ובגלולי מזרים ומתאו כל השנים אשר עמדו שם, וכשהיה קרוב קץ וליאחס ממזרים אז יעוורו משנתם וידעו כי מאת ה' יהיה זאת להם על מה שחטאו ואז נעקו אל ה', כמ"ס ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מזרים וגו' ויעקו והעל שועתם מן העבודה, אמר כי מלך מה שנטעבדו בהם הרבה עלתה שועתם אל המלכים, וידעו כי מאתו באה ונביתיה להם הורה היותו בחטאתם, ועכ"ל לא היו ראויים להענש המלריים על ידם אחר שהיו חייבים העינוי ההוא מלך חטאתם, ולזה אמר הכתוב ראה ראיתי את עני עמי אשר במלרים ואת לעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מנאזיו, אמר כי

המחלה ועד סוף ראה הרבה ראיות ולא העניס את המלריים בגללם מפני היות ישראל חייבים בעוני ההוא, ונס כשעקו ונתנו את לבם כי בחטאתם זא להם שמעם האל לא מלדס, כי לא שבו עדיין בחטובם כי לא היו לוועקים אלא מלד העינוי והשיעבוד ההווה עליהם שלא היו יכולים להכלו, אלא מה ששמע לעקתם סיה מפני נוגשיו כי גם שהיו ישראל חייבים לא סיה לבם כת ורשות להכביד עולם עליהם כמו שהכבידו, כי מלד ישראל לא סיה שלא כדון מה שהיו מעניס אותם כיוון שהיס ידוע לאלל יתברך מנאזובם והס החוטאים המנאזיבים את הנפש, וכיון שלא סיה כדון לעוסי את המלריים בכל אורך הזמן ההוא להיות ישראל ראויים לכך אז כמו שזכר, נראה כי כל המכות לא באו עליהם כי אס על היותם סרבינים מלשלתם כי אס היו שולחים אותם מיד לא היו לוקים ובת"ס הכתוב ואני ידעתי כי לא יתן אחתם מלך מזרים להלך ולא ביד חזקה ושלחתי את ידו וגו', כי מפני שלא יתנו חזקה להלך אכס בהם בכל נפלואתי ולזה חזק לא לבס גם כשראו לשלחם כדי להפרע מהם מטעבר ג"כ על מה שלא ראו לשלחם, כי אס סיה כדון להעניסם על מה שהעבידום בכל הזמן שעבר לא סיה לריך לחזק את לבם אלא סיה מביא עליהם מכה אחר מכה על חוס עונם סדומה לכל העינויים אשר עינו אותם בכל אותם השנים :
ובן מה שנער את מזרים בחוק סיה עונם מה שעשו לישראל שהשליכו היאורה כל הבן סילוד, וכמו שזכר יתרו כי בדבר אשר זדו עליהם והוא שדנו אותם בזים כמו שהס זדו על ידי בני ישראל להשליכם למים, כי שאר העונשים והמכות לא היו נכרות שהיו מדה כנגד מדה כמו זאת שהס השליכו כל הבן היאורה, ולקו כשהלכו הם עלמם להיותם נעבדים ובעליים בים, ולכך אמר עתס ידעתי כי גדול ה' וגו' והוא מה שעבר עתס והוא הדבר האחרון שנענשו בו המלריים בים, כי בה נודע בצביור כי גדול ה' וגו' שמדד להם מדה כנגד מדה כמו שזכר :

ובכו שאין האל ית' מעניס את האדם על מחשבתו הדעה כשלא סוליהו לפועל ואיש חושש על מה שבלבס כי אס צפון ע"ז כמ"ס למען תפוס את בית ישראל בלבס, כן אינו חושש על מה שחוטאים בדביור בשעת הערס, כמו שראינו שנתרעמו ישראל על משה לאמר מה נשחה, ואח"כ על שכלה הפת מן הסל אמרו מי יתן מותנו וגו' להמית את כל הקהל הזה ורעב, וכן אח"כ כשלאמרו למים אמרו להמית אותי ואת מקני וגו', ולא מלינו שבעשנו על זה, כי חין האדם נתפש על לציור שהוא מלעער על הדברים ההכרחיים לו בכל יום כמאכל ומשקה, אבל נתפש האדם על דבריו אשר הוא מדבר שלא בצער או אס הלער אינו בדבר מוכרת, וכמו שבדביור הטיב נשכר האדם כמו שאז"ל

וזמנפס הים ענשם מאה סאל ית' ה' יודע תעלומות וידע מי הוא אשר הצא לו אע"פ שלא סוף לו עדים והתרחס: וכן ענש את שני בני אהרן שהקריבו אש זרה וינא אש מלפני ה' ותאכל אותם מיד, כי בצוא העונש מיד על העובר הוא ניכר ויודע כי הוא מאתו ית' על מה שחצא: וכן במקלל כתיב הוצא את המקלל וגו' ורגמו אותו כל העדה, מפני שקלל את פסוקים במתנה בהוך בני ישראל בצדדים והתרחס, וזה סאל ית' שימיתוהו בצ"ד של מטה, כי מה שאינו מפורסם בצ"ד הוא ית' מעניש כמו לבני אהרן שנקדש בקריבויו ונ"כ בהמיהם הוא בעלמו, וכמו המהים במנפס בעגל שלא היה נודע לצ"ד מה שחצאו כמ"ס: וכן במתאוננים כתיב ותבשר גם את ה' ותאכל בקלס המתנה, כי לא היה חתאם מפורסם כ"א בצנני ה' והוא ביער גם את האש: וכן באספסוף שאמרו מי יאכילנו בשר כחוב בסוף הבשר עלונו בין שיהיה מרס יבדת ואף ה' וגו', כי גם ית' שאלת הבשר ביהת מפורסמת לא היה מפורסם שהיה שאלתם בלי זורך ובכוונה רעס כ"א לפני סאל ית', ולכן העניש הוא ית' לאותם שהיה גלוי לפניו שחצאו: וכן במרים על מה שאמרה הריק אך במשה דבר ה' וגו' כתיב והען סר מעל האהל וסאה מרים מלורעת כשגל וגו', והוא ית' שער כי היה ראויים ללקות על עסקי דבס שבדבס באהים ונסחלק העק להורות על כה מספרי לשון הרע שאינם רואים פני שכינס: וכן המרגלים נעשו סס והסומעים אליהם כמו שכתוב וימתו האנשים מוילאי דבס וגו', כי מיד מתו וכמו שנאמר עליהם עד מתי לעדס הרעס הזאת וגו' שסס המרגלים, כלומר אין ראוי להאריך להם ולומר מהי ימותו אלא מיתתם תהיה מיד במנפס, ועל השומעים אליהם אמר אליהם חי אני נאס ה' אם לא כאשר דברתם בצנני וגו' במדבר וגו', שהאריך להם לפרק עליהם חתאם בכל שנה באב למחרת הילולס אשר כחוב עליהם ויבנו העס בליולס הואו כמו שדרשו ז"ל, וזו שאמר כחוב יום לשנה יום לשנה ולא אמר שנה ליום, כמו שכתבתי בפרקי דרשוחי:

וכן עדה המעשילים עברו את פי ה', כי אמרו הכט ועלינו כי חסכו לתקן מה שאמרו המרגלים לא נוכל לעלות אל העס וגו', ואמר להם משה למס, זה אחס עובדים את פי ה' אל תעלו וגו', כי המרגלים חתאו במס שאמרו לא נוכל לעלות ועתה אחס בעלמכם מועתים ועובדים במס שאתם רזים לעלות, ומפני שהמרגלים אמרו כי חזק הוא ממנו כביכול אין בעל הבית מוילאי את כליו משס אמר כאן משה כי אין ה' בקרבכם, לא תחשבו כי נשגיל כבודו שלא יאמרו כי חזקים הם ממנו יולל אחכס כי איננו בקרבכם

סאז"ל על שיחה נאה של בת לום הצעירה שקראה בנה בן עמי והבכירה קראה אותו מואב שהיה מאביו, כן בדיבור הרע נענש האדם, כי הבכירה נענשה דמלחמה הוא דלא כדכתיב אל תזר את מואב ואל תתגר גם מלחמה הא לעורי לעיניו כדאיתא בגיזר (כ"ג), וכן אמרו על אברהם אבינו שנענשו זרעו על שאמר במה אדע כי אירשנה, ויבולא בדבורים הנאמרים שלא בלער, וגם הדברי הנאמרים בלער אס אינו לער מוכרח נענש האדם עליהם, כמו שנענש מרע"ה על אמרו שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוילא לכם מים, וכל שכן בדיבור שהוא עזמו עון אשר הצא כמדבר נגד ה' ונגד התורה שיש לו עונס גדול, וע"כ נענש פרעה שאמר מי ה' אשר נאמץ בקולו ויבולא בזה: וגם כי המחשבה נ"כ מחשבה מן השכל אשר באדם והיה ראוי ליענש עליה כמו הדיבור, עכ"ז בדיבור יש מענש בערך המחשבה והוא עוקמת השפטים, ועוד כי הדיבור הוא שבחירה ורלון משא"כ במחשבה, כי לפעמים עולה במחשבת האדם המחשבה שלא היה רונה בה ומעבירה מלבו והרי היא כמו שאינה, אבל כשהאדם מהרהר וחושב המחשבה רעה ברלנו להשים אותה בפועל אז יחשב לאיש און, וכמ"ס (תהלים ל"ו) און יהאב על משכבו יתיאב על דרך לא עוב רע לא ימאס, והוא חושב לעשות רע ומכין רעמו לעשות מה שחשב והוא אמרו יתיאב על דרך לא עוב ואח"כ עושה הדבר הרע בפועל, והוא אמרו רע לא ימאס כי בהגיעו לפועל עשיית הרע היה ראוי שיתחסר, כי עד עתה לא היה אלא המחשבה והכנה לבד ואחר שלא חתאם הוא נענש אפי' על המחשבה:

ועוד יש בדיבור מה שארז"ל בבית כרוסה לשפטים שאינם חוזרות ריקס, כי הדיבור ביתו באדם להוילא לפועל מה שיש בלבו ובקעבו, כי ה"כ אין להן זורך לדיבור כי אין להן הכלית כי אף קיום המין, והאל ית' ברא בכל האדם מהן טעב לשיפתרנס ויתקיים בניו, אבל האדם שהכליתו הוא להשלים נפשו ולפעול בזה העולם פעולות טובות בקוי' התורה ותלמודה ריך לדיבור תת"מ ולהולאת הדברים הליכיים לתכליתו לפועל, כי זולת הדיבור לא היה האדם יכול להשלים נפשו במס שרירי, וא"כ הדיבור הוא נמשך מכה נפש המסכלת, וראוי שיהיה נשכר האדם בדיבור הטוב ויהיה נענש בדיבור הרע כמו שזכר: ונחזור לענין במה שכתב באלו הספרים מן העונש בחוס שהוא ית' מעניש לעובדים על דברו אלעושים רעה ואפי' הם קרובים אליו מדקדק עמהם, וכמו שכתוב ויחטו ברפידים ואין מים וגו' וכתיב ויבא עמלק, ודרשו חז"ל מפני שרפו ידיהם מד"ת בא עליהם עמלק, וכן בענין העגל נעשו מיד בשלשה דינין, בהשקאה בכחות, ובחרב, ובמנפס, ואותם שמתו בהשקאה

צקצכם, ולכן אמר וארון ברית ה' ומשה לא משו וגו', ועל זה שראו העמלקי והכנעני הכוס והכחוס וישראל לחיילו לעלות ואמרו כננו ועלינו ולא הספיקו לעלות עד שירדו אליהם העמלקי והכנעני :

ובן במקושה כחיי רבוס אוחו בצבנים וירגמו אוחו בצבנים וימת כאשר לוח ה' את משה , כמ"ש במקלל שהיה עונש חמור לומר כי עיקר סעושה לעובר אינו על חומר הענין אלא על סיומו עובר את פי ה', ולכן אמר כאשר לוח ה' את משה :

ובן קרה ועדתו נענשו מיד צמה שחלקו על משה ואהרן, ומפני שאמרו הם כי כל העדה כולם קדושים וגו' ובתוספת ה', והיו מראים כי על משה ואהרן לבד היו חולקים, לכן אמר משה וידעתם כי נאלו האנשים האלה את ה', לא אוחו לבד, ואמר אם כמות כל האדם ימוחון אלה עם מיתתם בצריפה, ופקודת כל האדם יפקד עליהם על מיתתם בצבילה, כי לא נודע מקום קבורתם או לשיפדו עליהם פקודת המים בצמית השלשה, שצפה, ושלשים, וי"ב חם, והיתה מיתת הבליעה על עונש מה שחלקו על משה כמו שאמר ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, כי הוא מורה על הבליעה כמו שפירשתי, ומיתת השריפה על מה שנאלו השם ולכן אמר ואל יאלה מות ה' והאכל את וגו', על מה ששאלו באנשים של מטה היה הפרעון מלמטה ועל מה שחטאו כלפי מעלה היה הפרעון מלמעלה, ואמר הכתוב וכל ישראל אשר כביצותיהם נכו לקולם כי אמרו פנ תבלעו אתרץ, כי גם שכתוב למעלה ויעלו מעל משכן קרח מביצו וגו' אחר שירדו חיים שאלוה כלו' שעדיין היו חיים בשלול אשר ירדו שמה והיה קול נעקתם עולה למעלה, ולכן נחיראו ונרעשו לאחוריהם יותר ממה שהיו וכסו לבשת קולם כמו שזכר :

ובן נענשו ישראל צמיתה על אשר נתלוננו על משה ועל אהרן ואמרו להם אתם המיתם את עם ה', ר"ל כי בהצתם מתו עם ה' והם אוחס שמחו בצבליעה כי לא דיברו צפירות נגד ה', וכשקבלו עליהם מיד כסה העין את אהל מועד להורות כי גם על ה' חלקו כמ"ש משה וידעתם כי נאלו האנשים האלה את ה', ומפני שאמרו הם אתם המיתם את עם ה' הביא עליהם המגפה ולא עלתם להם ארובה כ"ל על ידי משה ואהרן היקף מה שהתלוננו הם עליהם :

ובן צמי מריבה נענשו משה ואהרן כמ"ש יען לא האמתים בני וגו', ויהיה החטא מה שיהיה היה דבר קל אלא שאר אנשים והאל ית' ר"ל לדקדק עמהם כחוט השערה, כי גם שישראל היו הסבה נענשו הם כמ"ש המה מי מריבה אשר רבו בני' את ה' ויקדש בס, כי בני ישראל רבו והם נענשו: ואב"ש"ר שהיה מזורף לחטא

הקל הזה אשר נחשב להם למיעוט אמונה ציכולת האל ית', מה שאירע לישראל על ידי משה ואהרן למעלה שאמרו להם אתם המיתם את ה' ומחו בצמיתה י"ד אלף וכמ"ש, ומפני שנענשו כל ידם היה העונש שלא ינכרו לארץ, מתייחס למה שאמרו בשבת פרק שואל כל מי שהצירו נענש על ידו חין מכניסין אותם במחילתו של הקב"ה, וכמו שהציאו הסופרות פרק לא יחפור על מעשה ידו אלא ב"ה, והמהילה מאב הנציחים ואב הנהנים: **ובן** כשקלרה נפש העב צדק ודברו צאלהים ובצמשה ואמר להם העליהנו ממלרים וגו' ונפשו קלה וגו', ונענשו צמה שחלש בהם הנחשים השרפים, על מה שדיברו נגד ה' שלה בהם הנחשים, כי מרו את פי ה' צימי הבריאה צדברו מה שלא היה, ועל מה שדיברו נגד משה שלת עליהם שרף שלמישת ח"ח למישת שרף, ואמר לו האל ית' עשה לך שרף וסיס אוחו וגו', להראות שהיו לריכים מחילה שתשובה ממה שהטאו נגד משה, והוא עשה נחש נחוסת, להורות כי הוא היה מוחל מה שדיברו עליו, ושיקר הכפרה והמחילה שהיו לריכים היה על מה שדיברו נגד ה' :

ובן צמה שזנו את צמות מואב צמה שנלמדו ישראל צבעל פעור חרה אף ה' בס, ונענשו בהריגה ובמגפה, הריגה על ידי ישראל לנקום נקמת חלול ה', ומגפה על ידי האל ית' לנקום נקמת כבוד יוסם בני ישראל שנגמלו וזו אלה צמות מואב, כי רוב החוטאים היו צמות, ולכן מתו בצמיתה כ"ד אלף :

ובב'שנה תורה נסו ג"כ רוב העונשים שניעשו על מה שחלקו, ועוד נוסף עליהם היעודים הרעים שכתובים בצרבע פרשיות שקודם האחרונים, להורות כי לא לבד לחוטאים לפני האל ית' צבילו שכינתו עליהם מעניש האל ית' כמו שהיה בכל העונשים הכתובים למעלה, כ"א חפילו בזמן שהם בהסתר פנים בזמן הגלות, וגם לא לבד לאוחס שנתנה להם התורה ונלצו בכל מזותיה ואזהרותיה אלא אף לדורות הבאים, וכמ"ש לא אחכס לבדכם אנכי כרת וגו', וביעודים הטובים קילר כי הוא מן הידוע כ"ל בזמן שיש צבילו שכינה ונלצו הם בצמיתם יש להם שכר טוב בעמלם, כ"ס בזמן שהם בהסתר פנים ודורות הבאים שלא נלצו הם בצמיתם שיהיה להם שכר טוב בעמלם, כי הוא מזוי לעולם עם ישראל חפי' שאינו צבילו שכינה עמהם להיילם מרעם ולהטיבו להם ולברכם, ומשה רבינו ע"ה מפני שהיה מתעלה ומסתתר מהם בדרך אוחס צרכה גדולה צמיות וצאיכות, ולכן אמר אוחס הברכה אשר בך משה איש האלהים, לא כברכס הקלרה שברכס האל, כי הוא היה יכול לברכס בכל עת כזכר, ומשה רבינו לא היה לו עת לברכס לעתיד כ"א עשה לפני מוחו, ולכן ברכסם ברכה שלימה כמ"ש :

והראיה

פרק שבעה וארבעים

והראיה הלקוחה מן הקבלה על שכן הלידיקים ועושה רשעים, הוא כל מה שבא בתורה נביאים וכתובים ודברי חכמים ז"ל בלוי ואזכרה על עשות הטוב ועוץ להם ועל אזכרה מעשות רעם רעע להם, כמו שגרמז קודם זריחה אדם שאמר נעשה אדם בללמנו כדמותנו וירדו, וזכרה אופן הבריאה מתחלה בללם דמות" שהיה מוכן יותר אל עשיית הטוב מעשיית הרע, ועל הנחה זאת מקדים האל יתברך לעשות טוב ללידיקים בשבך מה שמוכיחם לעשות ועושים אח"כ, וכמו שהסנהב עד אדם הראשון עלמנו שלקחו והיננו בנ"ע לעצמה ולשמרה, כמן לו קודם שברו שטיחו בנ"ע ולאו אח"כ לעשות בדברי תורה ולשמור מצוהים, ופרע לו שבע מצוהים הרמוזות בכתוב וילו אלהים הסמוך לו, ומפני שלמטה בכן בסייתו בנ"ע יש רמז שחסידי איה"ע השומרים מצוה אלו מפני שלטנו בכן מהאל ית' יש עלה חלק מה בדימיו שבע כחות של לדיקים בנן גודם ובעו"ב: וכן בנה להיווה איש לדיק תמים הוזכר שנמלט משטיפת המבול ובניו ג"כ בזכותו, כמו שנגמרה מהאל ית' שיעשה התיכב שיבוא הוא וכל ביהו אליה, כי אחרת ראה לדיק לפניו דבור ההוא, וכן אחר את כען שראה ערות לביו וזיכך את שם ויפת אהר כסו:

וכן באברהם לבניו נאמר ואעשך לגוי גדול וגו' ואברהם וגו', מפני לדקחו שנאמר בו עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו', ולא הזכיר בו קודם שהיה לדיק כמו שהזכיר בנה, אלא פתאום זכה להאיר בנהך וגמלך ויולד את אברהם את גבור ואת ואתיב בדברים ויאתר ה' אל אברהם לך לך וגו', קודם שדודע לנו מה טיבו ומה מעשיו: ויש אללי סבות בזה, האחת כי ראינו באדם הראשון שהוליד ג' בנים נקובים בשמות קין הבל ושת, ולא יאל להם שם על פני חוץ כ"א משת אשר ממנו הושחת העולם, וכן נה העשירי לאדם הראשון הוליד ג' שם הם ויפת, ומן שם יאל שם על פני חוץ, וכן תרה עשירי לנה הוליד ג' את אברהם ואת נמר ואת סרן, ומתאברהם נזדכך יחלק עד יעקב אשר היתה ממנו שלימה עד שקבלו זרעו את התורה והיו בכת קיים העולם כי לא היה מתקיים זולתה, ואחר שהראשון והעשירי לו היו משולשים בבנים, והאחד היה המבחר גם העשירי לעשירי שהיה משולש בבנים, היה נודע כי הראשון מהם היה המבחר, ולכן לא הולדך להסיר באברהם שהיה לדיק ומיד קימחיל ואמר ויאתר ה' אל אברהם וגו', וכן יאלו מאדם הראשון ג' לדיקים ידועים במקום קין והבל והם שת הנוך ומתחלה בנו שנלמנו שיתמו בחתלת ימי המבול, וסממין לכבודו האל ית' עוד שבעת ימים כמו

שכתוב ויהי לשבעת ימים וגו' וכמו שדרשו חז"ל, ולמך בנו אבי נח מה בחיי לביו מתחלה ד' שנים קודם לביו, כמו שגראם מסכים שנותיים, גם הוא היה לדיק ששפע לביו שאמר לו שיקרא שמו נח, וכן היה מסורת בידו מאדם הראשון כמו שאמר במדרש כי הוא היה בן ד"ן ששכ כמות אדם הראשון, וקרא שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשינו, וכן היה כמו שדרשו חז"ל, וכן יאלו מנה שלש לדיקים ידועים במקום יפת וחס וחס עבר ופלג ויקטן בניו, כי יקטן הקטין עלמנו ואת עסקיו בלדקחו וזכה להעמיד י"ג משפחות עם היותו טפל לפלג סנדול ממנו, וכן מתאברהם במקום סרן ונמר ואלו ממנו יחלק ויעקב ושלשלת הלידיקים הבאים אחרים מ"ב שבטי ים בני יעקב לבני:

עוד שבע שנית נקדים לה ענין מחלב הבריאה שברא האל ית' את האדם ולא היה בו שותף בבריאתו כמו שכתוב, ויולר ה' אלהים את האדם וגו', וכן בנה את שלש של אדם הראשון לו לאדם והיה העשר מן האדמה והללע ביד האל ית' כחומר ביד סיו"ר לברוח אוחם, וכשידע אדם את חוה אשתו שגילדו קין והבל לא היו ג' שותפים בזה כשאר החולדות העתידות, שיש ג' שותפים באדם לביו ואמו והקב"ה, אלא נולדו שניהם משפת אדם ואמו, וקין לא נשתתף אדם הראשון ביצירת גופו כמו שמתתקן כל אדם ביצירת בניו וכל גופו היה נולד מחוה, ולכן אמרם קניתי את ה' את ג' קנין זוה הוא לשון קונה שמים וארץ, שהיא לבדה נשתתפה בבריאה זו עם ה' ולא היה אדם שותף שלישי בו, והבל היה בסיפק שלא נשתתפה חוה ביצירתו אלא אדם הראשון עם האל ית', ולזה אמר הכתוב ותוסף ללדת את אחיו את הבל, לא אמר ותהר כי לא שמה בו כ"א הלידה. ולזה נקרא שמו הבל, כי עיקר יצירת גוף האדם שהוא מאמו: עור ובשר לא היה ביצירת הבל, ולכן נקרא שמו הבל, כי הבל היה מה שנשתתפה אמו ביצירתו, כי לא היה הלידה וכל הגוף נולד מאביו, ולכן נבר קין והבל אחיו והרנו כי היה לו כת בצבירו ועורו שהיה ממנו כקבע העולם, אבל הבל שהיה יצירת כל גופו מאדם שלא כקבע הלידה היה חלש ביצירת בשרו ועורו והרנו, וכשידע אדם עור את חוה אשתו היה כקבע העולם בשלש שותפים, וכן קראה שמו שת כי שת לה אלהים זרע אחר תחת הבל כי לא היה לה בו שותפות ולכן הרנו קין, ועתה בנן זה היה לה בו שותפות כמו שאמרם כי שת לי אלהים וגו', וממנו הושחת העולם לזכיר שחיו ג' שותפים בכל אדם הנולד מזהר ונקבה:

ונראה לי כי אלו העשרה דורות מהאנשים הנקובים בשמות כולם היו לדיקים, ובזכותם נתקיים העולם בכל אותם הדורות עד המבול שהיו כולם רשעים הבאים מבנים ובנות אשר טלדו לכל אחד ואחד מהלו הנקובים בשמות, וכמו

חיה אחר אברהם ומת בשנת ע"ט ליעקב, שהיה יעקב בן ע"ו כשמת אברהם וחס חי ת"ר שנה, ומיה אחר אברהם ל"ה ליעקב היה בן ט"ו שנה, נמלא ששמש יעקב את שם המשיים שנה, ונח היה אחר המבול ש"ג שנה, ופרטן הם שנהים אחר המבול שהוליד שם את ארפכשד וליה של ארפכשד ול' של שלח ול"ד של עבר ול' של פלג ול"ב של רעו ול' של שרג וכו"ט של נחור ושבעים של תרח הם רל"ב, נמלא שמהים אחר שגולד אברהם ל"ח שנה על הרל"ב שהם ש"ג שנה שמהים נח אחר המבול :

והנך רואה כי אברהם אבינו השיג ושמש לעשרה לדיקים, עם היות שנותיהם קצרים לפי ערך שנות זריות הראשונים, כי גם תורה אביו מוזר בתשובה והיה לדיק, ונח לא השיג אלא שנת כי הוא נולד כ"ו שנה אחר תשלום חלק הראשון שהיה בן ת"ר בשנת המבול שהיה בחלק ותרל"ו שנים, נמלא שגולד קכ"ו שנים אחר שנת אדם הראשון, וגם את שנת לא השיג כי שנת שלו שנותיה י"ד שנה קודם שגולד נח בשנת חלף ומ"ב ונח נולד בשנת כ"ז, וגם את חנוך לא השיג כי התהלך את האלמים ס"ט שנה קודם שגולד נח, והשיג את אלוש בן שנת קפ"ד שנים, ואת קינן מהללאל ירד הרבה שנים יותר, ואת מתושלח אביו אביו ת"ר שנה, ואת אביו למך ד' שנים פחות ממתושלח, הרי שלא השיג ושמש אבותיו כי הם ששה עם היות שנותיהם רחוקים ואברהם שמש י' וגולד לנו זמן שנה שנית לאברהם שלא הזכיר בו קודם שדיבר אליו ה' שהיה לדיק כמו שהזכיר בנח, והוא כי נח היה עשירי קדש, ומפני שלא השיג כל העשרה הולך הכתוב להודיע לדיקו ותחמתו קודם שציבר אליו לשהיות עשירי, אצל אברהם שהיה עשירי קדש והשיג כל הזכר הקודמים לו וגם העשירי קדש, הראשון היה ידוע שהיה לדיק תמים יותר מנח שגודך ולמד מכל אבותיו דרכי ה' ועבודתו והוסיף לקח, אצל נח גם כי השיג ע"ו דורות ששה מלפניו ועשרה מלאחריו, לא למד דעת והשכל כ"א מהקודמים לו כשם מאות שנה שהיה בזמן המבול והמאורות לו למדו ממנו ושמעו שם ועבר את דבריו והוסיפו לקח, ואברהם שמע מכולם ואזן והקר ולמד דעת את העם :

ובן ראינו שגם אלו האשמים הנקובים בשמות שהאריכו כמה מאות מן השנים להיוחס קרובים אל הצריחה והליירה אשר ירד האל ית' את האדם בללמו וכדמותו, ולהיותו יליר כפיו של האל ית' היה כ"כ שנים, וכן יולאי יריכו עד העשירי אותם שנקבו בשמות כמו שהאל ית' לא ירד אלא את אדם הראשון לבד כמו כן הוא לא הוליד אלא אחד דומה לו כדמותו בללמו וקרא שמו שם ומיה שנים קרוב לאביו, ושאר הבנים והבנות שהוליד אדם הראשון אח"כ נראה שלא היו אלא

וכמו שהזכיר בכולם ויולד בנים ובנות, וכתיב ויהי כי החל האדם לרוב על פני האדמה ובנות וילדו להם ויראו בני האלמים את בנות האדם, ואלו הם הבנים והבנות שהזכירו בכל אחד מהם כי אפילו קינן שאמר בו קטורין היה הענין על דורו, וכמו כן אלוש שאמר אז הוול לקרוב בשם ה' ומתרגמין מללאה בשמא דה', אבשר שדרו של אלוש היו הרשעים לא אלוש עלמו, וכמו שאמר אבא כהן ברדלא אדם שם אלוש ושחק, ח"ל ע"כ בללם ובדמות, וכן הדורות מהאשמים הנקובים בשמות זה הוליד את זה היו כולם לדיקים ובזכותם נקייים העולם עד דור הפלגה, ורשעים היו אותם שבאו מצרים ומצבנת י' דורות אלו ב"כ : ובוזה מתחייב מש"כ בכל אחד מהם ויולד את קינן ויולד את מהללאל וגו', ולא כתב ויולד בן ויקרא שמו קינן, אלא ויולד את קינן וגו', כאילו נולד לו מקודם מי היה קינן ואמר שהולידו אלוש, אצל הענין הוא שמשעלה במחשבתו ית' לברוא העולם, נראה שלא היה מתקיים בני תורה הוליא בכל דור ודור מאלו הדורות אים אחר לדיק סינן על דורו שלא יהרב העולם, כאילו היה ידוע קודם בריאת העולם שאלו האנשים ילאו לאויר העולם לבנן על דורם, וקראם בשם הידוע, ובשם אלוש ונח אמר ויולד בן ויקרא את שמו לגלות לנו טעם שמותם שהיה רמז לדבר העתיד לדורות :

ונמצא כי למך התשיעי לאדם הראשון שמש את אדם הראשון כ"ד שנה, והיו ששעה לדיקים ביחד בזור אחד ד"ן שנה, ולדיקו של עולם נלעקף לתשלום העשרה שהוא נח, וזן אותם לקץ זכות באלו ה"ד שנים, ולכן כאמר בנח את האלמים התהלך נח, ר"ל אצל האלמים שהשלים מנין העשרה במקדמו קודם שגולד נח שהיה הוא העשירי לאדם. וזהו שנאמר ג"כ ויסגור ה' בעדו כשבאו אל התיבה, כי עתה הגין זכות נח להליל זכר ונקבה מכל בשר אשר בו רוח חיים, ומקודם שבא הוא לעולם שכמה שנים סגר ה' והשלים העשרה בעדו, ויש סמך צפירקי ר"א שהיו לדיקים אלו הדורות, שאמר רבי שמעון משת עלו ונתחייסו כל דורות הדיקים ומקין כל דורות הרשעים וכו' : וכן נמלא כי אברהם האחד עשר לנח שמש את נח כ"ח שנה, והיו י"ח לדיקים מנח ועד אברהם קיימים בזור אחד כ"ח שנה ונח העולם מזעפס דור הפלגה באלו ה"ח שנה, ובפלג נפלגה הארץ מן הדיקים כי הוא מת בחיי אביו, והיה הראשון שמת מהם בשנת מ"ח לאברהם עשר שנים קודם שמת נח, ועבר אביו עבר וחלק את כולם כי הוא קבר את כל בני בניו עד אברהם אביו, וחיה אחרייו ס"ד שנה, כינל ל"ד עבר ל' פלג ל"ב רעו ל' שרג ל"ט נחור שבעים תרח קע"ה אברהם הם הרבע מאות שנה, ועבר חי אחר ה"ד שהוליד את פלג ת"ל שנה נמלא שנותיו חס"ד, הס"ד מהם

כדרך רוב העולם. וכן כל אחד מהעשרה זכר הכתוב שהוליד אחד דומה לו ואח"כ הוליד עוד בניו ובנות, כי לא להגם נולד לכל אחד מהם בן אחד לנדר נקוב בשם בןך ידוע משנתיו, כ"א להורות כי הוא לבדו יהיה דומה לו בשנים וחכמה ומדות, לא שאר הבנים ובנות אשר הולידו אח"כ בלא ידיעת שמוהם וזמן תולדותם, ולכן אמר בכל אחד מהם שחיה אחר תולדת הבן כך וכך שנים, וחזר וזירף שנות הקודמים והמאוחרים כמה הם, להורות כי אחר שהוליד הבן הסוף חיה כל שנתיו כאילו תכלית כל שנתיו שחיה קודם ואח"כ לא היו אלא לתכלית תולדת הבן הסוף, כדי שיהיה קיום לעולם על יד אלו הנקובים בשמות שהיו דבור אחד ט' מהם ד"ן שנה כמו שזכר למעלה, ואמר בכל אחד מהם שנים, כי גם שהחריבו ימים הרבה לא היה החידוש בהם מה שחיו שנים הרבה אלא המיתה הייתה חידוש בהם שהיה ראוי שיחיו יותר, אדם הראשון להיותו יליר כפיו של הקב"ה ושאר החולדות להיותם דומים לו כמו שזכר, ובדורות האחרונים אלאו אחר המבול שמש העולם לא היה החידוש אלא מה שחיו ולא הוֹרֵךְ לעזרי שמתו: ועל כן חזר וזירף שנות כל אחד מהם הקודמים ללידה והמאוחרים, ואמר שכל כולם כך וכך, לומר כי כולם שוו לעוצה, כי גם אחר שהוליד את הבן לא מת בחייו ולא חירע להם שום חולי ולא עניו ולא עז נזק, אלא כל הייבשה היו בטובה ולא חירע להם בכל ימי חייהם כי אם מיתה ז', וזו הבה שנית למה שהזכיר וימת בכל אלו אחר זירוף שנותיהם, ואולי כי גם הבנים ובנות שהוליד כל אחד ומתו בשנות מנהג העולם לא מתו אלא אחר מיתתם, כי נולדו בצוף ימי חייהם ובמ"ש בים אחד ויחי אחרי הולידו וגו' כך וכך שנים ויולד בנים ובנות, כלומר בצוף שנים אלו, והילוך הנוך אל האלהים כהיו ירד אצלו לא היה לאצלו לער בזה כי ידע כי נתעלה בפליכתו אל האלהים, ומתושלח שמת למך בנו בחייו לא חירף שנים אח"כ, אלא כל שנים כמ"ש למעלה, ומתושלח היה רב בשנים מכל אלו הדורות, ולמך בנו היה מעט בשנים, כי הנוך לא חירע לו מקרה המיתה, וירד אצלו הנוך ובנו מתושלח ירש כל אחד קלת שנות הנוך אשר לא חיה שנים בזה העולם התחתון, כי הם היו המאריכים שנים בכל אלו הדורות, ואחריהם נח חיה חיים ארוכים מכל אשר לפניו, כי ירש קלת שנות למך אצלו אשר היה קלר שנים מכל הדורות כמ"ש:

ובחזור ללמוד שבר הנדקים מאברהם אבינו ע"ה אשר נתעלה בלדתו מכל הקודמים אליו, כי לא נחלש בו אף במלות לא תעשה שחיה לדיק תמים בדורותיו, כלומר לדיקו ותמימותו הייתה שלא היה חוטא בדורותיו, ומה שנמלט ממי המבול היה כדי שיתקיים העולם אחר המבול, וכמ"ש לו ואני הנני מביא את המבול וגו' והקיימתי

אח צריתי אחך ובאת אל התיבה וגו' מכל החי מכל בשר שנים מכל תביא אל התיבה להחיות אתך, כמו שביארת אל התיבה חיים אלא להחיות, כלומר לקיים המין כמו שאמר זכר ונקבה בן ביאחקר ג"כ כמ"ש להחיות אתך, אבל אברהם אבינו הושלם במלות עשה גם כן וכמו שאמר הכתוב עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו': ובפני שפנתה מכל הדורות הקודמים אליו צבור מרע ועשה טוב, שיטה האל ית' את שמו וקרא שמו אברהם, כי נח לא היה שלם כ"א במלות לא תעשה כי היה נח וצטל מלעשות, ואברהם נתעלה יותר ונשלם במלות עשה שם רמ"ח כמותו שמו והיה אב המון כל הגוים הקודמים אליו והגוים צמנו במלות עשה, וכן נתעלה בלדתו גם נח שהיישיר בני אדם לעבודתו ית', וכמ"ש את הנפש אשר עשו בחרן, ולכן נאמר ג"כ כי אב המון גוים בזהו, כי היה אב להמון גוים אשר היישיר לעבודתו ית' והיה כמו אב אלו והם היו לו כבנים:

ובכן מפני היותו שלם במלות לא תעשה ועשה נהנסה בעשר נסיונות, כי הנסיון לא יאות כ"א לשלמים בכל כמו שאינם נבדקים אלא הקנקנים השלמים, ולהיות נח בלתי שלם במלות עשה נח כל ימיו בלא יסורין ובלא נסיונות, כי מה שחירע לו היה נסיון אברהם היה לו טובה שהיה נטילו הוא אצלו ולא נמחה בכלל כל העולם הרעים והטאים, והיה לפלטה ויבאריה לקיים העולם. ונאמר אברהם כי ידעוהו למתן אשר יבוא את בניו וגו' לעשות לדיק ומשפט, כי כונת הנסיון ללמדה הוא הודעת לדיקו ותוס לבנו כי לא יסור מלמדה מפני כל מה שחירע לו מן הלאר, ועוד ירד נטוים להסויף אותך בם ולנאות לבניו אחריו לעשות לדיק ומשפט, והם מלות עשה אשר בהם ישלם הדיק להיותו מנוסה כמ"ש: ולכן הוציאה אברהם בחמה בעתותו לו ולזרעו אחריו להיותו שלם במלות עשה ולא תעשה מה שלא הובטח נח כ"א בדיקו המין, ונקרא אב להיותו אב שלם לזרעו אחריו שהיו שלמים בכל מה שהיה הוא שלם, ונקראו אבות אברהם יחאק ויעקב מה שלא נקרא נח לבלתי היותו שלם כ"א צבור מרע כמו שזכר:

ובבמו שלא קדמו אדם בלדתו בן לא קדמו בפירסום הש"מ עליו בהליל אותו מאור כשדים, כמו שאמר הכתוב אני ה' אשר הולאתיך מאור כשדים, כפי הקבלה שהולילו מכבשן האש ובמה שעזרו להיותו גולא את הד' מלכים אשר נלחו את החמשה ע"י הנכים אשר נעשו לו, כפי מה שבהה הקבלה בדברי חז"ל, ושאר היסוים אשר נעשו לו בחייו אשר בהם נתפרסם השגחת האל ית' עליו מה שלא נעשה בן לראשונים: ועל דבר שלימותו ולדיקו זכה שלא נפסקה ממנו שלשלת הדיקים כמוהו, יחאק ויעקב שהיתה מטעו

מתמו שלמה בכל הי"ב שבטים הם וצניטס וצני
 צניהם עד עולם לא פסקה ולא תפסק שלשלת
 לדיקים מכל השבטים כיון שנשלשלו שלשלת
 בזכות, וכמו שאמר על לא ימוש מפניך ומטי
 זרעך ומטי זרע זרעך אמר ה' טוב אינה פוסקת
 תורה מזרעם, מה שלא היה כן לראשונים שלא
 נתפרסם לא לאדם ולא למנו' לדיקים מפורסמים
 זה אחר זה, כי אפילו הם ועבר לא היו זא"ז:
 ולזה נתפרסם בתורה ענין זיווג אברהם יצחק
 ויעקב ושמות האמהות הלקדניות, אשר זכו
 שיאלו מהן שלשלת הדיקים על ידי תפלתן שהיו
 עקרות מתחלה יציהן, כדי שיחפלו לאל וישמע
 אל ויענם בכל קראן אליו שחלדנו לדיקים כיואל
 כבעליהן, כי הוא ית' המאהל לתפלתם של לדיקים:
 ונצמורף צות האבות והאמהות יחד ללאת מהם
 אומת ישראל, אשר נתפרסם מעלתם
 משיאלו ממזרים על ידי הנסים והנפלאות אשר
 כשמעו בכל האומות ביולחם והתקרבם אל האלהים
 בקבלת התורה במדבר ארץ אשר לא עבר בה
 איש, ובכניסם לארץ ועמידתם כנגד ראו' כל
 הגוים, ומעלת ממשלה מלכותם כבניו ביהמ"ק
 המהולל בגוים, אשר בכל זה נודע בכל הגוים כי
 הם זרע ברך ה' וממלכת כהנים וגוי קדוש, ובזמן
 גלותם בעובותיהם שהינה שרויה עמם להיילם
 מכל רעתם ושלא תשתכן התורה מפי זרעם ושלא
 יתעברו בגוים, אלא שהיו נכרים כשני אברהם
 יצחק ויעקב, וכן יאלו מהאבות והאמהות ישמעאל
 ועשו אשר מעלתם נתפרסם בעולם ולא נמחה
 שם כשאר האומות בני נח, ויאלו לסם שם
 בכבוד ומעלה אחר גלות ישראל מעל אדמתם
 בזכות אברהם יצחק, כיון שגלה זרע ישראל הבן
 המיוחד לא ימות שיתשלנו עליהם בנים זרים כ"א
 בני אבותיהם אברהם יצחק ויעקב, כי הם קרובי
 ישראל יותר משאר האומות וירחמו עליהם בגלותם,
 והקרוב קרוב מרחם יותר, וכמו שאמרו תחת
 הדום ולא תחת ישמעאל, כי כל מה שצבנו
 מהם לער ויטורין הכל היה בעוונותינו, ולא בכל
 זמן הגלות כ"א מזמן לזמן כפי מה שזרזו עלינו
 עוונותינו, ולא הגיעו אלינו הגרות מכלם כי אם
 מתעטים מושלים שבהם, ואולי כי לקחם לא היו
 מהם ורובם היו מרחמים קלת עלינו להיותם
 קרובים אלינו, וזה עתה סבה אלהית מתחלה
 שיתברכו אלו הכנים עמי וישמעאל במעלה ובכבוד
 בזכות אבותם אברהם יצחק להשאיר לנו שריד,
 שאם היינו גולים בין אומות אחרות כמו כסדוס
 היינו ח"ו, ואם בגלות ישראל מעל אדמתם הקים
 תחתם במעלה ובכבוד את שתי האומות הנזכר
 להיותם בני אברהם יצחק, כ"א כשיגלו ויכנעו
 הם שיתרומם וינשא קרן ישראל, ואז נרחם
 עליהם יותר ממה שריתמו הם עלינו, ויתקיים על
 שניהם ורב יעבוד לציר. ונחבאר מכל זה שכן
 הדיקים משכר לזקת אברהם:

עוד היה שכרן שכבש הקב"ה את מעיינו כפי
 זמן הולדת אותם הדורות לשלשים וארבעים
 שנה, שהוא לא הוליד את ישמעאל אלא בן פ"ו
 שנה ואת יצחק בן מאה שהיה פלא בצאוס הדורות,
 כמ"ס הכתוב הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת
 תשעים שנה חלד, כלומר הפלא היותר גדול הוא
 לשרה שתלד להשעים שנה כי לא נודע לנו אפילו
 בדרות הקודמים שתלד אשה בת הששים כ"א
 חוה שילדה את שת בת ק"ל שנה בשמות אדם
 הראשון, ומה שבא בקבלה ג"כ על יוכבד שילדה
 את שלשת הרועים מקב"ד שנים עד ק"ל, והיה
 זה לאברהם מעלה גדולה בעיני העמים שידעו
 וראו השגחת האל ית' עליו, ובזה היה נסיון גדול
 יותר בעיני העקידה שעמד את בנו יחידו הנולד
 לו לק' שנה בהיותו נושא מלסוליד עוד, ונרמז
 לו ענין זה במה שאמר לו ולך לך אל שעולה קל"ז
 ק' לאברהם ול"ז ליצחק שבהיותו אז בן קל"ז שנה
 כבר היה הולך לו והיה נאסף אל עמו ולא היה
 ראוי לסוליד עוד ועב"ד היה הולך בלב שלם אל
 הר המוריה לעקוד את בנו יחידו:

עוד היה שכרו מה שנתפרסם לקחת שרה
 אשתו לפרעה מלך מצרים ולאבימלך מלך
 גרר ונחננע פרעה על זה ונאמר לאבימלך הן
 מת על האשה וגו' ואמר לו פרעה הנה אשתך קח
 ולך, כי היא ראויה להיות אשתך כי לא ידעה איש
 אחר, וכן לאבימלך נאמר וישב לו את שרה
 אשתו ראויה להיות אשתו כי לא קרב אליה
 אבימלך, ונאמר בפרעה וינגע ה' את פרעה
 וגו' על דבר שרי אשת אברהם, כי הנגעוים באו
 עליו מיד כדי שלא יולד לבנתו בה להיותה אשת
 אברהם ראויה לו, וכן לאבימלך נאמר ויבא אליהם
 אל אבימלך במלום הלילה וגו', והיה זה מיד
 בלילה שלאחר היום שלקחה, כי מי שלוקח אשה
 יפה באהבתו אותה אינו כובש את יצרו מלבוש
 עליה מיד, ואלו המלכים הזכירו מיד ונודע לכל
 שלא באו אליה:

וגם שידע אבימלך בלקחת שרה לפרעה זה כמה
 שנים והתנגעו עליה, חשב כי גם שהיתה
 שרה אחות אברהם נתנגע פרעה על לקחתו
 אותה שלא מרצון אברהם כמ"ס וחוקק האשה בית
 פרעה, וגם שבאמר לו פרעה לתת אמת אחותי
 היא וגו' ולא השיב לו אברהם כמו שהשיב
 לאבימלך והרגויו על דבר אשתו וגם אמנה וגו'
 ותהי לי לאשה, ולכך חשב אבימלך כי ודאי
 היתה אחותו ושלא לו אנשים לקחתה לו לאשה
 וכמ"ס וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה,
 וכן ראה כי לא היו לו בנים ממנה בכל אלו
 השנים ולא חשב שהיתה עקרה אלא שהיתה
 אחותו ולא אשתו, ולכן השיב לו אברהם והרגויו
 על דבר אשתו וגם אמנה אחותי וגו' ותהי לי
 לאשה, כי אשתו היתה ולא אחותו כמו שחשב
 אבימלך, וגם כי נודע לכל כי לא בא אליה היו
 לנשי

היה ע"י המלאך, וכן להורות כי ממש שדיבר לו אלהים בצבורה הראשונה האמינה, ולא שנאמר שהיה מחוסרת אמונה עד שבצורה שנית, ולזה אמר הכתוב שילמד לנמשך אשר דבר אלהים, ואמר הכתוב ויקרא אברהם את שם בנו וגו' ואח"כ וימל אברהם את יצחק בנו וגו', להורות כי קראו יצחק מיד כשילמד לקיים מצות האל ית' שאמר לו וקראת שמו יצחק ולא המתין לקראו בשעת המילה, כדי שלא יראה כי קראת השם הים טפל למילה, אלא בקריאת השם הים מקיים מצות האל ית' כמו במילה :

וכן נביא ראה לשכר הנדיקים אף בעולם הזה מילתא חביב ע"ה. כי קודם שילא לאור העולם נאמר לאברהם כי יצחק יקרא לך זרע, שיהיה קרא לדיק כמון לא כישמעאל בלא להכיר אמו וקראת שמו ישמעאל, ומפני שהיה אברהם עקר ולא היה ראוי בטבעו שיהקיים לו זרע נקראו שמות בניו ע"פ הגבורה להורות כי מחמת יצ"ח היו לו בכסוד אשר הכיר את בוראו בן שלש שנים והורידו נמרד לכבשן האש וכמעט ששרף אלא שהולילו האל ית' משם כמו שכתוב חגי ה' פשר הולאחיק מאור כשדים :

וגראה שמואל מול אברהם הים מורה שישרף ולא יתקיים צום העולם ולכן נמסר ביד נמרוד והלמלא לא הולילו האל ית' היה שרף, ולכן לא היה הולדתו כפי מצולו ראוי להוליד כי לא נולד לחיות וכ"ס להוליד, וכיון שהולידו האל ית' נשאר כעץ יבש כמו שאמר על עצמו ואנכי הולך עירי בטבעי בלתי ראוי להוליד, ולכן אמר לו האל ית' בנעמד צין הנפתרים שבמבשרו על זרע חגי ה' אשר הולאחיק מאור כשדים לשתת לך את הארץ הזאת לרשתה, לך לא ישתת הולאחיק מאור כשדים לשתת עירי אלא לשתת לך זרע שיירש הארץ הזאת, ולכן קראו הוא האבות בשם יצחק כי מתאו היה לו ולא בשאר האבות כשם יצחק כי מתאו היה לו ולא בשאר האבות כי שלו היה ולא היה עול בחקו ית' ללוות לו לאברהם שיעלוהו לעולם, ואמר לו קח נא את בנך את יחידך שאתה היית יחיד בעולם בלא זרע אלא שאני נחתי לך כשיית יחיד כאמרו (יחזקאל ל"ג) אחד היה אברהם ויירש את הארץ, כי לא היה אברהם ראוי ליהיות אלא אחד כי לא היה ראוי להוליד ועש"ז ירש את הארץ בזרע שמן לו, וכן נאמר אחד היה אברהם כשנעמד יצחק וכמעט שנשחט ואז נאמר לו שיירש זרעו את הארץ כמו שכתוב ויירש זרעך את שער אויביו והתברך בזרעך וגו' :

ובהיות אברהם חביבו חי וקיים בעו"ז על פי הגבורה לא על פי מערכת מול, היה סבה שהולך להיות מובטח בזמם הבטחות לו ולזרעו בעו"ז, ולהודיע ג"כ לדקתו שהיה ראוי לכל אותם הבטחות מה שלא הובטחו יצחק ויעקב, כשאמר

ללני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה לסיוט עיני לקיחתה לו סומך להריונה כפי סדר הפרשיות שהיה זם עיניו אחר שאל אברהם, ולכן נאמר לאבימלך ועתה הפך שמת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחי, כי עתה היה בשלימות נביא אחר שימול כמו שכתוב וירא אליו ה' באלוני ממרא וראו יושב וגו', לא כמו שהיה מלפנים שכתוב בו יוסול אברהם על פניו וגו', כי מעת שימול נתעלה צבואתו ונקרא נביא והיה ראוי להסתכל על אבימלך ויחיה, כי לא סמחה יהללו יה וחס הערלי לב שאין תפלתם נכנסת לפניו כריח ניחוח, ובישראל כתיב ואנחנו נכרך ים :

יהיה כמשלש חדשים למילה אברהם הרחם שרה לתשעים יום ההבחנה זרע בקדושת מילה, כ"א היה קודם היה אפשר לומר שהרחם קודם שזל ושתהיה הולד צבטנה עד י"א חדשיה ועתה שילדה בסוף שנים עשר חדש מיום המילה כמו שאמר הכתוב כעת היה נודע צודאי כי ההריון היה אחר שימול, ולכן אמר הכתוב ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקוניו למועד וגו', כי גם ההריון היה צבטן שנים עשר חודשים עד מיד שנקרא אברהם נימול כמ"ס בלוחם מראה בעלם היום הזה נימול אברהם וגו' אחר שכתב וימל את בשר ערלתם בעלם היום הזה כאשר דבר אמו אלהים, כלומר ביום עלמנו שדיבר אמו, וכתוב ג"כ זאת בריתי אקים את יצחק וגו' למועד הזה בשנה האחרת, וחז"ל דרשו אותה שנה מעוברת היתה מפני שכתוב בשנה האחרת ואינו מועד זה שנה אחרת אלא כשהיא מעוברת, ובפ"ק דר"ם הוא נדרש לענין אחר, ולפי הפשט למועד הזה בשנה האחרת הוא שלשה ימים קודם שזלו המלאכים אליו ביום שלישי למילתו, ואם המבשר טוב אשוב אלך כעת חיה, דקדק יותר בזמן שיהיה בלוחו יום שהיה בימי הפסח ובפסח נולד יצחק, למועד הזה בשנה האחרת היה בתחלת ימי הפסח ולשנה האחרת לסוף האחר ג' ימים אחר זה היום, ולכן אמר בשנה האחרת והוא היום שאמר המלאך כעת חיה שהיה ביום ידוע מן ימי הפסח ובלוחו יום בפסח האחר נולד יצחק והוא כעת חיה, ולא למועד הראשון קאמר כמו שכתבו החוס"פ"ק דר"ם, ולא נתחדש בצבורה המלאך כ"א עלמות היום שחלד בו כמ"ס כעת חיה, וגם בצורה בן לשרה כי אברהם כבר נתפטר בזה ביום המילה שנאמר לו אשר תלך לך שרה למועד הזה בשנה האחרת, וגם כי אפשר שהודיע אברהם לשרה מה שנתפטר ביום המילה בזה המלאך עתה כמבשר להרבות שחרם במה שנתארחו המלאכים אללם וכמו שאמרו חז"ל בזכות לשי ועשי עונות זכו למן במדבר וכו', ולכן כתיב ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקוניו למועד אשר דבר אמו אלהים, תלה לידתה בזכות אברהם למועד אשר יעד לו אלהים, והיא הבצורה הראשונה ביום המילה לא בזכותה במה שנתפטר

כשלאמר לו שילא מבית אביו האמר לו ואעשה לגוי גדול וגו' וזכרתי מזכרתיך וגו', כשהגיע לארץ נאמר לו ולזרעך אתה את הארץ כהאתה וגו', ואחרי שנעמד לומר מעמו נאמר לו שאל נא עיניך וגו' ושמתי את זרעך כעפר וגו', ובמצמד בין הצבאים הובטח גם כן בצמח הבטחות וזכרתי ברית עמו כדכתיב ביום ההוא כרת ה' את הצרע ברית וגו', ובפרשת המילה גם כן הובטח בצמח הבטחות, ואחר צבורת המלאך לשרה נאמר לה אמר המכסה אחי מאברהם אשר אני עושה וזכרתי הוי יהיה וגו' כי ידעתי, ובפקידת שרה נאמר לו כי יצאחק יקרא לך זרע, ובפקידת נאמר לו כי בדרך צברךך וגו' והתברכו בזרעך וגו', וביחאק לא מאלו הובטח כי אם שתי פעמים ואף גם זאת מפני אביו, כמ"ש גור צברך היתה ואתה עמך וגו' והרביתי את זרעך וגו' עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו', ופעם שנית וירא אליו ה' בלילה ההוא וגו' ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אחק אנכי וצברךך והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי, ולא מאלו שנתפרש לדקתו כמו שנתפרש בצבדי, ובהוא אביו שהוזכר בו ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה', ובצברךך נאמר ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו, ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה' וגו', וכתיב ויאהל אברהם וגו' ויבן שם מזבח לה', וכן נתן למלכי דק מעשר מכל, וכתיב והאמינן בה' ויחשבה לו דקת, למי שמפרש שחשבה הלא יתברך דקת אברהם, וקיים היות מילת בזקנתו ומל את כל ילדי ביתו ומקנת כספו, ורץ לקראת המלאכים להסעידם, ונגש לדבר על סדום ועמורה שלא יספה לדיק עם רשע, והשיב בצדק אל המקום אשר עמד שם את פני ה' שתיקן חפלת שחרית, והתפלל על אבימלך ונרפא, ונטע אשל בצברך שבע וקרא שם בשם ה' אל עולם, ועקד את יצחק ונאמר לו עקב אשר שמע אברהם בקולי, וספד את שרה אשתו וקברה, והשיא אשה ליצחק בנו מבית אביו, ואחר מיתתו נאמר ליצחק עקב אשר שמע אברהם בקולי וישומר משערתו מזותי וגו'. וביעקב נאמר הבטחות יתר מאביו, כשיאלא מבאר שבע נאמר לו הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו' והיה זרעך וגו' והנה אנכי עמך וגו', וכשעבר את מעבר יבן נאמר לו כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל, וכשבה מפדן ארס בדרך אורח ונאמר לו לא יקרא שמך וגו' אני אל שדי פרה ורבה גוי וקסל גוים וגו' ואת הארץ וגו' לך אחננה ולזרעך וגו', וצדדו מלרימה נאמר לו אל תירא וגו' כי לגוי גדול אשימך שם, אנכי ארד עמך ואנכי אעלך וגו', ולענין דקת יחאק לא מאלו צפירושי אם מה ששמע לאביו בענין העקידה, ומה ששמע לו במה שזוה לאליעזר עבדו שיביא לו אשה מבית אביו ונשאה בת ג' שנים, וזמה שתיקן חפלת מנחה כמו שכתוב ויאל יחאק לשוח בשדה, וזמה

שהשחיר נכה אשתו ומה שבעה מזבח וקרא בשם ה' ויט עם אלהה, ומה שאמר על יעקב גם צורך יהיה עם ביתו צמרמה וזכרו וצרכו ליתומו הם יושב אלהים ושלמו פדנה ארס, ובענין דקת ותמימות יעקב מה שנאמר בו ויעקב איש הם יושב אלהים, וכשיאלא מבאר שבע פגע במקום והתפלל שם חפלת ערבית אמר מה גורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וגו' ולקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מזבחה וגו', וזכר נדר אם יחיה אלהים עמדי וגו' וכל אשר תעל לי עשר אשכרנו לך, ונתיירא מעשו שמה יהרגו או יהרג ואמר קטונתי מכל החסדים, הורה דקתו ותמימותו, וכשבה שלם עיר שכם קנה חלקת השדה ויבן שם מזבח וגו' ונאמר לו קום עליה בית אל וגו', וזוה להביר את אלהי הנכר ולהטור ולקום ולעלות בית אל לעשות שם מזבח וכו', וכתיב ויבן שם מזבח וגו', ונראה האלהים עוד לו וצרכו וכו', ויבן יעקב מזבחה וגו', וכששלא לבניו שנית למלרים אמר להם ואל שדי יתן לכם רחמים וגו', ואמר לבניו הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם וצריך את בניו את אשר כצרכו :

והנך רואה כי דקת אברהם והבטחותיו כוללות ותמידות וגדולות צליכות ובכמות יותר מילחאק ויעקב, צרכה כפולה ומכופלת וגדולה נתינת הארץ לזרעו והרחותה לו ושיחננה לזרעו עולם ותימת זרעו כעפר הארץ, ובמעטת בין הצבאים העט נא השמימה וספור הכוכבים וגו', וכתיבת ברית עמו לתת לזרעו את הארץ וריבוי אורח במאד מאד, והיותו לאב המון גוים והפירו אורח במאד מאד ותת אותו לגוים ומלכים ממנו ילאו, ושיקום בריתו בינו ויבן זרעו ודורותיו לברית עולם כפול ומכופל צפרשה זאת, ושיקום בריתו את יחאק, וגדולה ועולם וצרכה, ובעקידה צרכה כפולה ומכופלת וריבוי זרעו ככוכבי השמים וכחול ושיירשו שער אויביו, ויאלחאק נאמר בו צרכה ונתינת לו ולזרעו הארלות הכל הקימו שצבועה אשר נכשע לאברהם, וריבוי זרעו ככוכבי השמים ונתינת לזרעו את כל הארלות אחר שירשם ככוכבי השמים ושיחברכו בהם, והכל עקב אשר שמע אברהם וגו', ובפעם שנית צרכה לו וריבוי צרע בעבור אברהם, וביעקב נתינת הארץ לזרעו ושייחו כעפר הארץ וגו' וצרכו בו וגו' וגוי וקסל גוים ומלכים ילאו מחלוצו ואת הארץ אשר נתן לאברהם יתגלה לו ולזרעו אחריו, וכשירד מלרימה כי לגוי גדול אשימך שם :

דרי לך הבטחות אברהם אביו בצרכה כפולה ומכופלת ב' פעמים וגדולה שלא נזכרה ביחאק ויעקב, והרחות לו הארץ אשר יתן לזרעו ושיחננה לעולם מה שלא הזכיר ביחאק ויעקב, וריבוי זרעו ככוכבים ב' פעמים וכעפר וכחול, וכתיבת ברית לנתינת הארץ לזרעו וריבוי במאד מאד

ישראל רמים ונשאים ככוכבי השמים, והם היו שני מלכים ראשונים, משה רבינו היה מלך ראשון בזבלת התורה כמ"ט (דברים ל"ג) תורה זה לנו משה מורשה ויהי ציבורו מלך וגו', ודוד המלך ראשון למלכי יהודה שכתוב בו (בראשית מ"ט) לא יסור שבע מיהודה וגו', וברכת אברהם הראשונה וספור הכוכבים אם חוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך נתקיימה בזמן משה רבינו כי במעמד בין הבתרים שנאמר לו זה נאמר לו גם כן ירדעו חלעני נר יהיה זרעך וגו', ואחרי כן ילאו ברכוש גדול, הודיעו כי הזרע הזה שיהיה ככוכבים יהיה קודם גר בארץ לא לו, וברכת אברהם השני ככוכבים נאמר והרכב ארבע את זרעך ככוכבי השמים ונתקיימה צימי דוד ושלמה והמלכים הישרים, ולכן אמר והרבה ארבע ריבוי אחר ריבוי, וברכה ילחך ככוכבי השמים נתקיימה גם כן בזמן משה רבינו כמו שכתוב בו והרביעי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל, והוא בזמן משה רבינו שכתוב בו שתי פעמים ברכת כוכבים והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, ועתה שמך ה' אלסיך ככוכבי השמים לרוב, הפעם הראשונה היה בזמן ילידת מלרים כי זה שכתוב והנכם היום ככוכבי השמים, הוא סיפור מה שאמר להם בשנה הראשונה שילאו ממלרים, לומר שכתוב (דברים א') ואומר אליכם צעת היום לא תכור לא אובל לבדי שאת תחכם וגו' ה' אליהם הרבה אהבם וסבבם היום וגו' סבו לכם אנשים חכמים וגו' וקחה את ראשי שבטיכם וגו', כל זה היה בזמן שילאו ממלרים בזכות אברהם אבינו ציעודו אשר נתייעד במעמד בין הבתרים הבט נא השמיעו וגו' ויאמר לו כה יהיה זרעך, ואמר אחר כך גר יהיה זרעך, זה הזרע שאמרתי לך עליו כה יהיה זרעך וגו' יהיה גר וגו' ואחרי כן ילאו וגו', ואם כן ציילת מלרים נתקיים יעוד זה שנא' לאברהם במעמד בין הבתרים שנא' בו ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית וכלן נאמר על היום ההוא והנכם היום, ופעם השנית שנאמר ברכת הכוכבים היום ככוכבי השמים לרוב, כמו שכתוב בשבטים נפש וגו' ועתה שמך ה' אלסיך ככוכבי השמים לרוב, שהיה צעת כניסתם לארץ בזכות א"י שיכבדו בה והמנות שיקיימו בה, כי כתוב זה הוא ב"ש' ועתה ישראל מה ה' אלסיך שאל תעמך כי אם ייראה וגו' לשמור מצותי וגו' את ה' אלסיך תירא וגו', כל זה היה ליווי ואחרים לכניסתם בארץ שיקיימו כל המצוות מה שלא קיימו בהיותם במדבר, ובזכות קיומם הקדים האל יתברך לשלם להרבות אותם מעתה ככוכבי השמים וגו', וקיום ברכת הכוכבים ציילת מלרים היה בזכות מה שיקבלו התורה וציוות אברהם אבינו שקיים כל התורה כולה:

וצריך לזכור ענין ברכה זו של כוכבים שאמר ככוכבי השמים לרוב שנראה שיהיה צריבוי של

מאל והמון גוים וקיום בריתו לדורות ולעולם, וגדולה פעם אחרת ועולם וברכה פעם אחרת וירשת שער אויביו כל זה נאמר באברהם ולא ציחק ויעקב:

וגראה כי הברכות שהוכפלו היה מפני כי אדם הראשון נחבדך כמו שכתוב ויבדך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו וגו', ועמדה להם ברכה זו עד עשרה דורות שבה המבול וטקף העולם ונשאר אך נח ואשר איתו בתיבה, והולך עוד האל ית' לבדך לנה ואת בניו ואמר להם פרו ורבו וגו', ולא עמדה להם ברכה זו אלא עד עשרה דורות המפורטים בכתו' כמו ברכה הראשונה, ולכן אברהם הים עקר שלא הועילה לו ברכת פרו ורבו הנאמר לנח, וחזר האל ית' לברכו בכל מה שצריך לאדם ולנח וברכה בפני עולמו לו כדי שיפריה וירבה, וברכותיו הספולות עשו פירות י"ב נשאים שהוליד ישמעאל וי"ז בני קטורה ואלוהי עשו מיחך וי"ב שבטי יה עדות ליעקב, וגדולה שנזכרה באברהם נתקיימו בו שנתגל בעיני כל העול' כנלחן ד' המלכים הגדולים כמו שאמר בעמק שוה וגו' מה שלא הזכיר ציחק ויעקב, והראות לו הארץ כמו שאמר שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם לפונה ונגבה וגו', כי מלך המקום שהיה שם והוא מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה כמו שכתוב למעלה בזכות זה יתן לו הארץ אשר הוא רואה ולזרעו יתן אותה ויחיה עד סוף העולם, כי ישים זרעו כעפר הארץ ויהיו ירכים לשיבת כל העולם:

ובענין הריבוי הזכירו באברהם ככוכבים שתי פעמים וחול ועפר, וספור את הכוכבים וגו', וארבע את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וגו', ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יובל איש למנות וגו', וציחק והרביעי את זרעך ככוכבי השמים לרוב, וביעקב ושמתי את זרעך כחול הים והיה זרעך כעפר הארץ, הרי כוכב וחול ועפר באברהם, וכוכב ציחק, וחול ועפר ויעקב, ובזכות ברכת כוכבי השמים לרוב אברהם תחלה חול ועפר, ונתקיימה בתלה שלא הזכירו בחזרה קיום ברית חול ועפר אלא קיום ברכת כוכבים כמו שכתוב (שמות ל"ב) זכור לאברהם לילחך ולישראל וגו' וחדבר אליהם ארבע את זרעכם ככוכבי השמים, וכתוב (דברים א') והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, וכתוב (שם ב') תחת אשר היית ככוכבי השמים לרוב וכתוב בנחמיה (ט') ובניהם הרבים ככוכבי השמים ותביאם אל הארץ אשר אמרת וגו' וכתוב (ד"ה א' כ"ז) ולא נשא דוד מהספרם כי אמר ה' להרבות את ישראל ככוכבי השמים, לא נזכר עוד בכל התורה נביאים וכתובים קיום ברכת כוכבים כי אם בשתי פעמים אלו צימי משה רבינו וצימי דוד המלך, כי בזמנים אלו היו

שלא יספרו מרוב וכומו שנאמר בצדקהם אה הכול
 למסור אותם וגו' והנה ביניאחס היו ישראל כש
 מאות אלף רגלי הגברים, ובמדבר צנה השנית
 נמנו שש מאות אלף ושלשת חלפים וגו', ובכניסתם
 לארץ שש מאות אלף ואלף וגו' ואם כן איך אמר
 משה על זמן ילידתם והנכס היום ככוכבי השמים
 לרוב, ועל זמן כניסתם לארץ שנחמעשו ממנין
 ראשון אמר ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים
 לרוב, ובשני הכתובים אמר לרוב, כי גם הכתובים
 מנו הסוככים ומלאים תהר"ב יש כוכבים אמרים
 שאינם נראים ואין מספר להם ועל זה נאמר (איוב
 כ"ה) היום מספר לגדודיו, וכן פסוקים אלו שנא'
 צהם ככוכבי השמים לרוב לא אמר כוכבים סהם
 אלא ליום אותם לשמים והם הכוכבים שאין עיני
 האדם מסוגלים לראותם, וכמו שהביא הגישה בסוף
 ספר זורת הארץ, ושש מאות אלף אינו ריבוי
 ככוכבי השמים לרוב:

ור"זה נאמר כי ביניאחס מזרים שמתו בשלשת ימי
 האפילה הרשעים שבירשאל ולא נשארו כ"א
 החומש או ה' החמשים כמאז"ל, ולא מהו כי אם
 הכשע"י הגדולים מצני כ' שנה ומעלה בשנות צ"ד
 של מעלה, והפחותים מבין כ' גם שהיו רשעים לא
 נענשו, ולפי ערך ס' רבוא שילאו ממלרים מבין
 כ' שנה ומעלה עד בן ששים יהיו מבין יום אחד
 עד בן עשרים שנה חללים שהם שלשים רבוא,
 אבל לפי ערך מה שהיו קודם שמתו הגדולים
 בימי האפילה היו חמשה פעמים ששים רבוא והם
 שלש מאות רבוא יהיו מבין א' יום ועד בן כ'
 חללים, שהם מאה וחמשים רבוא, וכל אלו לא
 מהו עם השם ד' חומשים מהם רשעים ויילאו
 ממלרים, והלא נכנסו בכלל המנין שלא הגיעו
 עדיין לבני עשרים, ומתם היו הרשעים שאמרו
 מה זאת עשית לנו להזיילנו ממלרים הלא זה
 הדבר וגו', ושאלו מי יהן מותנו וגו' בשבתנו
 על סיר הבשר וגו', והמרירים עם משה ומליכים
 עליו כמו שכתוב וירב העם עם משה וגו' וילן
 העם על משה ויאמר למה זה העליתנו וגו',
 ומתם יונב עמלק כמו שכתוב ויונב כך כל הנחשלים
 וגו' עיף ויגע מן המלות ולא ירח אלהים. והם
 שנקטלו על אהרן בחברת ערב רב ואמרו קום
 עש לינו אלהים וגו' וקמו ללחך, ומתם נפלו
 על ידי בני כשלת אלפי איש, ומתם מהם
 בהשקפה והמגפה שנאמר ויגוף ה' את העם וגו'
 כך גדול שלא הזכר מנינם, וגם שלא הגיעו
 לבשרים בעונש צ"ד של מעלה נענשו לחומר עינין
 עשיית העגל שהים ע"ז, ולא נשאר מהם איש
 שחינע לבן עשרים צנה השנית שנמנו במנין
 הפקודים, ואף אם היה נשאר לא היה נמנה כי
 רשעים אינם מן המנין כי לא נמנו אלא ההסידים
 והזקנים וההכמים כמו שדרשו בתנחומא, ואם כן
 בשאמר משה והנכס היום ככוכבי השמים לרוב
 על זמן ילידתם ממלרים היו אז ישראל מקטנם

ועד גדולם עד עשרים שנה ק"ג רבוא שאלמנו,
 והם' רבוא שנמנו והם מאותים ועשר רבוא אשר
 אפשר לומר עליהם שהם כוכבי השמים, כל שכן
 אשר היו מה שילאו ממלרים מבין עשרים אחד
 מחמשים מאותם שמתו, ועכ"ל נשאלו ששים רבוא
 גברים ביניאחס יהיו מבין יום א' ועד בן עשרים
 חללים כ"ה פעמים יותר משלשים רבוא לפי הערך,
 ואלו לא מתו ויילאו ממלרים ויהיו כ"ה פעמים
 שלשים רבוא והם שבע מאות וחמשים רבוא.
 לצד הששים רבוא הגברים שילאו ממלרים, ונכון
 להאמר על כולם שהיו ככוכבי השמים לרוב, וכ"ש
 אם היו אותם שילאו הגברים א"י מת"ק לפי
 המדרש האחר, שיהיו כל הנותרים היואלים
 מקטנם ועד גדולם עשרה פעמים יותר מסוכס
 הסוגר והם ככוכבי השמים לרוב, ואם כלו ומתו
 רובם כמו שאמרנו לא נשארנו מאותם שהגיעו
 לכלל עשרים צנה השנית ללאותם מארץ מלרים
 שיכנס במנין שום אחד מהם, ואם נשאר רשעים
 אינם מן המנין כמו שאמרנו, וכיון שביסוחם
 במלרים בעבודה סרך נמלאו בישראל לדיקים
 וישרים החומש, טבל למר כי גם בראותם שהיו
 פחותים מבין עשרים ורשעים כשילאו ממלרים וקבלו
 התורה וראו הנסים והנפלאות שנגשו במדבר
 שהיו לדיקים מאותם שהיו ראויים להיות רשעים
 הרובע שהוא יותר מן החומש כשהיו במלרים,
 ויהיה רובע כי רשעים רבוא מק"ב שהיו ראויים
 להיות רשעים בלאו הק"ג שילאו ממלרים מבין יום
 א' עד כ', ושלשים רבוא מהראויים להיות
 עובדים והם החומש הם ששים רבוא והם שנמנו
 בשנת הארבעים על ידי משה ואלעזר בכניסתם
 לארץ, כי אותם שילאו ממלרים אפי' בני יום
 א' היו כבר בני ארבעים בשנת הארבעים ללאהם,
 ואותם שלא הגיעו לכלל עשרים שנה היו עתה
 פחותים מצני ששים והיו נכנסים במנין, ומקרא
 אני דורם (במדבר כ"ו) מבין עשרים שנה ומעלה
 כאשר לוח ה' את משה ובני ישראל היואלים מארץ
 מלרים, כי אלו שנמנו מבין עשרים שנה ומעלה
 היו כולם מיואלים מלרים, כי להם ראוי שחלק
 הארץ בנחלה כי הם ילאו ממלרים והם ראויים
 שיכנסו לארץ ושתחלק להם ושאר בניהם הגולדים
 במדבר יקחו אחריהם חלק אבותם דרך ירושה,
 והראשע"ז יל' כח על סבוק זה כי עשרים שנים
 רבים מיואלים ממלרים וקצרו להיות חללים ע"כ,
 והנה הם השלשים רבוא כמ"ס למעלה, ואני
 מלאתי השלשים האחרים שלא מלא הוא לקיים
 כל הכתוב כפשוטו שאמר ובני ישראל היואלים
 מארץ מלרים:

ורפי כל זה הם ישראל בכניסתם לארץ ששים
 רבוא כולם יולאי מלרים, וכל אותם שנולדו
 במדבר צרך ארבעים שנה שפרו ורבו בזכות
 המשכן והארון השכון בתוכם, היו כך גדול עד
 שיוכל משה רבינו לומר עליהם ועתה שמך ה'
 אלהיך

מחמשים או מת"ק, והמדברים תועה ומלימס ומריצים על משם, ואשר זינב עמלק ואשר עשו העגל ומהו חברב בני לוי ובהשקאה ובחמפה לא היו מהם כי לא נפקד מהם איש אח"כ בני המיניים אלא היו מהפחותים מן עשרים שהיו רשעים ד' מומסים מהם כפי ערך הגדולים מן עשרים ומעלה כמ"ס למעלה, ובכל זה הנדקתי את הנדקיים והרשעתי את הרשעים בדבר הסמוי מעין הראשונים, שלא ביראו ענין זה ולא הששו אליו, ומזה ינחש איש אשר כמותו בדבר שאינו מבוזר בכחובים ולא בדברי רז"ל כדי לכוין העיניים ולישכם על אופנם :

והנהג' ב' זכרות אלו כיכבים וחול ועפר הזכר כל אחד מהם לשני זכות, וכוכבים לאברהם ויזחק, חול ועפר לאברהם ועקב, וכוכבים הוכפלו באברהם ושחשבו ביזחק, וכן מלאש שהזכרו קיום ברכה זו ב' זמנים, זיילתם ממלרי' ובכניסתם לארץ, כמו שהזכר והגם היום ככוכבי על יזאת מלרים, ועמה שנת ה' אליהך ככוכבי השמים לרוב בכניסתם לארץ, ובזמן דוד כמ"ס בדברי הימים כי אמר ה' להרבות את ישראל ככוכבי השמים, וזכרת חול הזכרה ח' השמים קיומה בזמן דוד בענין אבשלום מן ועד בחר שבב כחול אשר על שפת הים לרוב, ובזמן שלמה יסודש וישראל רבים כחול אשר על שפת הים, כי מס שהזכר רשעים ושושע הם זרבות, וזכרת עפר הזכר ג"כ ב' פעמים קיומה, במדבר מי מנס עפר יעקב, ובשלמה בדברי הימים כי אחת המלכתני על עם רב כעפר הארץ :

וענין הוראת הכוכבים והחול והעפר גם כי דרך כלל מרות על הריבוי יש לתח קטע למת זה הזכר ששלחן הים מספיק באהה מהם היותר מופלגת בזיבוי, ויראשו סדר אלו הזכרות באברהם עפר קודם וכוכבים ז"פ ואח"כ חול, וביזחק כוכבים לבדם, וביעקב עפר קודם ואח"כ חול, החמיל בעפר מי מנס עפר יעקב וסיים בחול, מ"ס בשלמה יסודש וישראל רבים כחול וגו', כי מה שכמו בדברי הימים כי אחת המלכתני על עם רב כעפר הים הגולה זילגה שגראה אליו ה' וניתנה לו ההכמה והמדע, ואם תראה ללכת אחר סדר הכתובים נאמר כי החמיל בעפר מי מנס עפר וסיים בעפר בדברי הימים כי אחת המלכתני וגו', וכן נאמר שהוא סדרן כשנאמר לחבות החמיל בעפר באברהם וסיים בעפר יעקב והיה זרעך כעפר, כי מ"ס אח"כ ושמתי את זרעך כחול הים הוא ספור יעקב ממה שאמר לו הלא ית' קודם ואנו מכוונים בזה קיום יעוד האל ית' לחבות כסדרן כי לא יפול מדבריו אלה : וא"ר זה נאמר כי הוראת אלו השלשה הם על ריבוי ישראל ועולם הפלגתם בכללם, ופרטם, השבטים המיוחדים מאמר השבטים במעלה וכבוד והם שבט על לכהוה ולוים ושבט יהודה

אלהך ככוכבי השמים לרוב, ומלבד כל זה יש לנו סכרה לומר כי היו רבים אותם שלא נכנסו במנין שש מאות אלה הנבזרים פחותים מן עשרים ויחד מכתי ערך ששים רבוא מן עשרים עד פן ששים שנה, כדי להלית את היוצאים ממלרים שנכנסו במנין שש מאות הנבזרים והיו לדיקים יתר הפליטה אחד מחמשה או אחד מחמשים או אחד מת"ק, ולא יתכן כי רשיעו מיד שאמרו המבלי אין קברים במלרים לקחתו למות במדבר ושחמרו מי יתן מותו ובשבתו על סיר הבשר ושיזיבו וילגו על משם ושיהיו עיפיים וינעיים מן המלות שיוכל עמלק לינב בהם, ואם מתו מהם ביד עמלק ושלשת אלפי איש ביד בני לוי והשקאה בעגל אשר דק לעפר ובמגפה דכתיב ויגוף ה' את העם וגו' איך היו באותם שנה עלמה במנין הראשון נבזרת המשכן ח"ר אלה ושלשת אלפים ותק"ג, וכן היו במנין שני כהוקם המשכן, כי לשנת האדם מונין מחשרי ומנין ראשון היה בתשתי כשנלכו על מלאכת המשכן, ומנין השני באייר של אחריו והיא שנה אחת כמו שפי' רש"י ז"ל, וגם זיילתם מלרים כתיב כשש מאות אלה קרוב לת"ר ואותם שנכנסו בשנה א' בתשתי במנין ראשון הם שהשלמו לת"ר והיו עודפים על ח"ר ג' אלפים ותק"ן, ואם יהיה מנינם מיזילת מלרים בניסן היה הכל שנה א' מיזילתם שהיו ח"ר עד מנין ראשון, ומה שא"כ כשש מאות אלה יותר היו ג' אלפים תק"ג, ולכן אמר כשש מאות אלה ה' סגיד פרתן, ובשנה השנית ללאתם מארץ מלרים שנתנו ולא העדיפו על מנין הראשון, נראה לי כי בזהו ב' המיניים זכמו ששה חדשים ושיהם על המשכן א' בעשייתו וא' בסקמתו חדש ימים אחריו לא היה לורך לחזור ולמותם ב"פ בששה חדשים, גם כי יעדיפו בלמות שנה שנית ובמתו על המנין הראשון שהיו ח"ר ג' אלפים תק"ג, אלא שבמנין ראשון נמתו כל ישראל בערבוזיה ולא כל שבט ושבט בפני עצמו, ועתה שראה הלא יתברך להדרם בדגלים שישבנו את המשכן והארץ לל' רוחותיו רוח שיהיה גודע כל שבט ושבט וכל דגל ודגל כמה היו עולים, ולכן נראה מנין זה בשנה השנית, כי גם שהיה ידוע מוזמן קרוב והוא ששה חדשים סתם מיינס נקבום עתה בשמות איש אחד לשבט לפקוד כל שבט ושבט כמה סך היה על במנין הנחשב זה ששה חדשים, כמ"ס ויתילדו על משפחותם לביט אבותם כל שבט ושבט, כי במנין הראשון לא נחפרשו איש אחד לשבט עם משא ואהרן, מפני שלא נמתו כל שבט בפני עצמו אלא כולם דרך כלל כמו שמזכר :

וא"כ הזרת לומר כי היוצאים ממלרים כשש מאות אלה והם הם המנינים אח"כ בדקדוק ומלאו שש מאות וג' אלפים ותק"ג לא נפקד מהם איש מאז ועד עתה במנין שני בשנה השנית מפני שהיו לדיקים מוכבחים חלק אחד מחמשה או

להם כפי מה שזכר יהוה ג"כ ברצונו מושג כמותם :
 וגובר לומר כי אלו הם השלשה כהנים אשר
 נכתרו בהם ישראל וסם כתר תורה וכתר
 כהונה וכתר מלכות, כנגד זכות שהזכרו כעפר
 וכחול וכוכבים כמו שזכר ושלשון הן כנגד שלשה
 האבות, כתר תורה כנגד אברהם אבינו שהזכר
 זו היותו מקיים כל התורה כולה, וכמו שכתב
 עקב אשר שמע אברהם בקולו וגו', כהר כהונה
 כנגד יצחק שהיה עולה תמימה והוא היה המקריב
 את עלמו ברצונו, וכתר מלכות על יעקב שילאו
 ממנו י"ב שבטים מנייורו מלכי מנייורו אפריו,
 ואם תראה תיחם המלכות ליצחק כפי ההתייחסות
 שאמרנו למעלה כי לא הזכר ביצחק כי אם זכרת
 הכוכבים וכמו שכתב זו והרביעי את זרעך
 ככוכבי השמים, וכתר כהונה ליעקב שהזכר זו
 זכרת החול המורה על הצדלה שצט לוי משאר
 השבטים בקדושה ומעלה כמו שזכר :

ויצא לנו מכלל כל זה כי צדקת אברהם ועובדותיו
 הוציאו בהשגחות בוללות ותמידיות, כי לא
 נהדש ביצחק ויעקב שום הבטחה כוללת כי אם
 מה שהבטח אברהם כבר בהם ולקיום הענין
 חזרו וזכרו בהם והן גם זאת בזכות אברהם,
 כמו שהזכר ביצחק והתברכו בזרעך כל גויי הארץ
 עקב אשר שמע אברהם בקולו בפעם הראשונה
 שנתראה לו ה', ובפעם השנית כתיב וזכרתך
 והרביעי את זרעך בעבור אברהם עבדי, וביעקב
 ג"כ כתיב צבואו מפתן ארם ואת הארץ אשר נתתי
 לאברהם וליצחק לך נתתה ולזרעך אחריך וגו'.
 ולא באחי לגרוע בעל זכות האבות מ'ו יצחק
 שהיה עולה תמימה ויעקב שהיה מטהו שלימה,
 כי זכות כל אחד מהם היה ג"כ כדאי שיוצג
 זרעם בכל מה שהבטח אברהם, אבל בהיות
 אברהם האב הראשון הקודם בדיעותיו ובהמליא
 מליחותו ושמו בכל העולם ראה האל ית' הלוודיע
 כי זכותו היה גדול ומוספיק לכל העובות אשר
 יעד והבטיח לכל באי עולם מזרעו כמו שנאמר
 לו כה יהיה זרעך לדיקום כיוולך צן ולא הולך
 לחזור ולשנות ביצחק ויעקב כי אם לקיום הזכרות
 שהבטח אברהם אף בזמן שזרעם לבס לא כנון
 עמו וכמ"ס (דה"א ט"ו) אשר כרת את אברהם
 ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב וגו', אשר כרת
 את אברהם, מה שנאמר ביום ההוא כרת ה' את
 אברם ברית וגו', ושבועתו ליצחק מה שנאמר לו
 והקיומתו את השבועה אשר נשבעתי לאברהם
 אביך, וזהו שאמר ושבועתו של אברהם ליצחק
 ויעמידה ליעקב לחק, כי באברהם נאמר
 וזכרו צך כל משפחות האדמה וביעקב נאמר
 וזרעך, כרי קיום זכרה זו לדורות אף בזמן
 שאינם כהנים כמו שכתב ויהלכו מנוי אל גוי
 וגו' לא היות לאיש שבעת זרע דוד לנצח
 ישראל נאמר לו ג"כ גוי יורש את אבי ומקום שמו
 ומלכים וגו', וזהו לישראל ברית עולם, כי קהל
 גויים

יהודה למלכות, והנה כלל כל ישראל הם מצורקים
 ומתבלים ברצוים לעפר והם כלל כל ישראל,
 ושבט לוי הם מצורקים ומתבלים ברצוים גם כן
 לחול אשר על שפת הים, ושבט יהודה הם מצורקים
 ומתבלים ברצוים ומעלתם לכוכבי שמיים. והנה
 ההתייחסות העפר לכלל כל ישראל הוא רמז לתורה
 הכוללת לכל ישראל שאינה מתקיימת אלא בצי
 שמיים עלמו כמדבר וכעפר, וכמו שהתורה אחת
 כן כל ישראל ב"ב שבטיהם גוי אחד בארץ לקיימה,
 ויש רמז בנ"ג הפרשיות פ' וילא יעקב שהזכר שם
 לידת כל השבטים ואין זה פירוד אלא כולה פ'ר'
 אחת, לרמז כי כל השבטים הם גוי אחד בארץ
 ואין שום פירוד וחילוק ביניהם, וג"כ לא יפרד
 ולא יאבד שום אחד מהם כי כולם יהיו קיימים
 לעולם כמו שהבטיחנו בתורה, ואין בפרשה זו
 אלא פרשה אחת שתומה וליך ראוין בינו קיר
 קיים וגו', להורות כי הפירוד שחשב יהושע וצני
 ישראל על בני ראוין בבטחה המזגה בהיותם
 רחוקים מהם בעבר הירדן לא להעלות עולה
 היתה אלא למראה, ונשתמה הפרשה היות
 ולענין הוראת קיום כל השבטים ביחד לעולם,
 מדבר ידוע כי הים כן ויהיה לעולם כי לא יעד
 מהם כמו ה"ב מזלות ו"ב חדשי השנה, ומפני
 כי בנימין לא נכלל בכלל אחיו להיות זכרה לידתו
 עמהם בפר' זו כמעט קט שהיה כלה ונעדר מהיות
 שבע, וכמו שזכר בסוף ספר שופטים כי עשה
 ס' פרץ בישראל כי נשמה מבנימין אשה עד שלקחו
 בשם מן המחוללות כמו שהזכר שם, וכן פרשה
 מקץ אין זה שום פרשה לא פחותה ולא סתומה על
 שכולם היו בדעת אחת ולב אחד בלי שום פירוד
 בחקירתם על יוסף אחיהם, ויש רמז בזה שכן
 יהיו לעתיד בלב אחד, ואין בכל הפרשיות פרשה
 שלא תתפרד לפרשיות פחותות וסתומות כי אם
 אלו השמים, ולא להסג היה כי אם לרמז מה,
 וענין ההתייחסות שבע לוי לחול הוא דבר ידוע כי
 כמו שהחול מבדיל צין הים לבישה וכמו שכתב
 אשר שמהו חול גבול לים, כן שבע לוי הוא מובדל
 בקדושה ומעלה משאר השבטים, וכמו שכתב
 והצדלת את הלויים מתוך בני ישראל וגו' וכתב
 ויבדל אהרן להקדישו וגו', וענין ההתייחסות שבע
 יהודה לכוכבים הוא דבר נגלה ג"כ למעלת
 המלכים אשר מנזע ימי הדומים במעלתם לכוכבי
 השמים וככיליהם, כמו שהכוכבים הן מושלות
 בעולם השפל ועל ידם הוא קיום העולם שפרנסתם
 ובכל מה שיקרה לכל בני עולם כן המלכים הם
 מושלים ומשגיחים על פרנסת האנשים וקיומם
 וכל שיקרה להם בידי אדם הוא נמשך מהמלכים,
 וכן מצינו בירמיה שכתב אשר לא יספר לבא
 השמים ולא ימד חול הים כן אברהם את זרע דוד
 עבדי ואת הלויים, ויהיה וידמה את זרע דוד לנצח
 השמים והם הכוכבים ואת הלויים אשר ככללם
 ככהנים לחול הים כמו שאמרנו, כי כיון שתייחסו

גוים הוא דבר מתמיד וכל מה שזכו יחק ויעקב
 הוא הלוי וצברה כי הוא זכה מעצמו מבלי היות
 לו תלמד ומורה לו, כי אביו היה עובד ע"ז והוא
 ירש ג"כ את הרבים ואת בני יחק וגם ע"ז יעקב
 צמה שסטיג יעקב ממנו בט"ו שנה שהיה כשמת
 אברהם וכו"ל כי ידעתיו למתן אשר יהיה את
 בניו וגו' לשמור דרך ה' וגו' :

ובן מועיל זכות שלטתם ציהר להעמיד לדיקים
 בישראל המנוים עליהם בכל דור ודור, להגילם
 מן המקרים ההווים בעולם בסכת הסופאים,
 כמו שאמר בחולין (דף לב) על שלשה שרינים אלו
 ג' שרי גאים היואלין מישראל בכל דור ודור פעמים
 ב' בכלן וא' בא"י, פעמים ב' בארץ ישראל וא'
 בא"י ויבן רבן עינייהו ברבנא עוקבא וכו', והס
 ב' כנגד ג' אבות כמו שאמר אח"כ שלשה שרינים
 אלו אברהם יחק ויעקב והקשו וכי מראין לו
 לאדם מה שסיה אלה שעתיד להיות, ור"ל שעתיד
 להיות כנגד מה שסיה והס ג' האבות, ולכן
 אמרו פעמים שנים כאן וכו' כי אברהם ויעקב
 עמדו בעבר הנהר וצווחים ועמדו שני שרי
 גאים, ואחד בא"י כנגד יחק שלה ילא מארץ
 ישראל, ופעמים שנים בא"י כי עיקר ישיבת
 יחק ויעקב היה בארץ ישראל ואברהם היה
 בן ע"ס שנה בלאחו מהרן ולכן יועיל זכותו לכל
 בני צבל שסיה שם אחד מן השלשה שרי גאים,
 וכן מה שאמרו שם חומר שעורים ולתן שעורים
 אלו מ"ה לדיקים שהעולם מתקיים בהם והיני
 יודע אם שלשים כאן ומ"ו בא"י ואם ל' בא"י ומ"ו
 כאן, הם בזכות האבות, מ"ו לדיקים כנגד כל
 אחד מהם והס כנגד כ"ו שנה שהיו אברהם יחק
 ויעקב יחד בעולם, כי כשמת אברהם היה יעקב
 בן ע"ס שנה ואלוהים הפ"ו שנה שפחה ציהר שלטתם
 בתרצה זכותם לשיבו בכל דור כ"ו לדיקים כנגד
 כל אחד מהם, ואמרו איני יודע אם שלשים כאן
 וכו', כי אלה הפ"ו שנה היו בסוף שנות אברהם
 והמלע שנות יחק ותחלת שנות יעקב ויאמר
 הפ"ו שנה של יחק שהיו משנים שנה שגולד יעקב
 עד שסיה יחק בן ע"ס שנה לשנות אברהם שסיה
 בן ע"ס שנה בלאחו מהרן ולכן יסיו ל' כאן ומ"ו
 בא"י, ואי יאמר הפ"ו של יעקב הראשונים שהיו
 בא"י ולא לראשונים של אברהם שהיו בעבר הארץ :

ועד"ן לא תמה סיפור זכות האבות צמה שנתברך
 זרעם בזכותם בכל הטובות אשר לא
 יספרו מרוב ועוד יד זכותם נטויה עד סוף העולם
 וזמן התחיים, כי לכן הוזכר קבורתם על ידי ציהרם
 מה שלא הוזכר קבורתם בכל השערים דורות
 הקודמים להם, לטורות כי הם הזוכים ומזכים
 את זרעם אחריהם לתחיים אחרי שזכר לעפרם
 בקבורתם, ומסם התחיל ענין כבוד הבנים לאבות
 והמשכח אתר מעשה אבותיהם זה אחר זה, כי
 בראשונים לא הוזכר ענין היות הבן מכבד האב
 בלא כל אחד יפסג לדרבו משא"כ בלאבות, כי גם

ישמעאל נמשך אחר דרכי אביו וזכר בשבועה
 וכיבד אביו צמותו בקדיים יחק אחיו בן הנבירה
 לפניו, וגם עשו כיבד אביו צמיו כמו שספרו רז"ל
 ונלמדך עם יעקב אחיו בקבורת אביו ובני יעקב
 נקבלו. כולם בקבורת אביהם ולא עבר זר בתוכם
 לנגוע בצמתו, אשר כל זר יורה כי זכות האבות
 עומדת לבנים בסיות הבנים לחיים מעשה אבותם
 וגמטכים אחריהם בכל הדברים ומכבדים אותם
 נחשבים כאבד מי מחביו הדיק סמת, ויטוליס
 בזכותם על דרך זה עד סוף כל הדורות אף לזמן
 התחיים בזכותם כמו שסורה ענין קבורתם כמו
 שזכרנו, ואף גם זאת שרם אמנו היתה הראשונה
 שהוזכר בתורה קבורתם, ואחריה קבורת רבקה
 שרמזם בקבורת דבורה וקבורת רחל ולהם הכוזב
 בתורה ג"כ, ותקבר בכל הפרתם, ושמה קברתי
 את לאה, וקבורתם ציהר במקום המקודש שהוא
 מערת המכפלה מורה על כי זכות כולם איש ואשה
 מלטרפת ועומדת לעד לבני ציהרם אף לתחיים
 סמתים, כי כשיחיו הם במקום שיעני כל הדור
 אשר ימלא בזמן היות יסיה טועה כי הם האבות
 אברהם יחק ויעקב והאבות אשר קמו ממקום
 קבורתם טועה לכל הדורות העוזרים והסווים,
 ונתקיי' בהם הייעוד אשר נתייעדו וגם הקימותי את
 ברייתי אסם לתת להם את ארץ כנען וגו' להם ממש,
 ובסבתם זכותם יחיו ג"כ זרעם הנכון עמם כי
 ציהרם לבדו יקרא לאברהם זרע ולא כל יחק :

פרק שמונה וארבעים

ור"אוי לבאר איכות וזכות זכיות האבות הקדושי'
 צמה זכו להם ולזרעם אחריהם לכל
 הדורות והטובות אשר דובמתו כמו שסופר, כי
 בכל הדורות יש ויש לדיקים כיואל בסס וכמו
 שנאמר לאברהם כס יהיה זרעך לדיקים כיואל בך
 ואין דור שיחסרו בו מ"ס לדיקים, כמו שאמרו
 חז"ל ומהס דוגמת אברהם יחק ויעקב כמו שאמרו
 על רבי חייא אביו, ואם זכות האבות נגיטם בכל
 הדורות לכל הטובות והברכות שהכזר בהם סם לורך
 לכלל הדיקים הסווים בכל הדורות דוגמת האבות,
 וסרי לא הכיחו להם האבות מקום להתגוד בו
 ובמה ידעו זכותם סרז והמגיע לזכות האבות
 כיון שיש כולל וסוסק לכל הדורות שיהיו מזכרים
 בכל מכל כל זכות האבות המוטלג כמו שזכר :
 ונאמר כי זכות האבות ולדקתם סעומדת לעד
 יותר מן הדיקים אשר יש מהם כיואל
 בהם בכל הדורות, הוא אס מלד אריכות ימיסם,
 ואס מלד הזמן, ואס מלד סדור אשר סו בו שהיו
 כולם רעים ומחלים, ואס מלד ססתחלס, ומחיל
 לבאר הדי סזס והוא לז ססתחלס, כי ססתחיל
 לא יושג, וגם שהיו לדיקים כיואל בהם אחריהם
 דורות אחרי ראות לדקתם וזמיתומס, כיון שסס
 ססתחילים בצדקות תחסב להם לדקתם יותר ממה
 ססתחב

האבות הקדושים הם המתחילים ציראת ה' ועבודתו וזכותם גדול מזו הלא הלא יומה מהבאים אחרים: אף כי יהיו לדיקים גמורים כיוולא בהם: ואלא מלך דור אשר היו בו האבות זכותם גדול ג"כ מהבאים אחרים, כי לא לבד בית אביהם ומולדתם היו עובדי ע"ז אלא כל גויי הארץ ג"כ בכל העולם, והם ובראשם אברהם אבינו שמו פניהם כחלמים להיותם פרושים מדרכי עמי הארץ ומדותם ולא שתו לבם למה ששיג לבם מזו שגאה ותחרות מכל עמי הארץ בהיותם גדלים מהם דעתם ומעשיהם, ואין ספק כי מזה הלא ג"כ זכותם ושכרם גדול יותר מלדיקים אחרים כיוולא בהם אשר בדורות הבאים אחרים:

ואל מלך הזמן, והוא שלא יתנה התורה עדיין ועכ"ז היו הם שומרים אותה, כי ידע אברהם אבינו בנבוא' כל מה שיזינו ישראל לעתיד בתורה ע"י מרע"ם וקיים כל המצות וזמר מהעבירות, וכמ"ס הכוזב עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתו וגו', והביא למען אשר יראה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו וגו', כי יראה ויעקב שצאו אחריו ללכוו מפיו ועשו גם הם כיוולא בו, ומזה הלא ג"כ גדול זכות האבות הקדושים יותר מכל הלדיקים הבאים אחרים בימי עולם אפי' שהם לדיקים גמורים כיוולא באבות הקדושים, וגם כי גדול המלווה ועושה ממי שאינו מלווה ועושה, האבות היו במלווים כיוון שהודיעם האל ית' מה שילוו את צביהם אחרים, והוא ענין מצות כל התורה כולה: ואלא מלך אריכות זמנים בחיים היה להם זכות יותר ג"כ משאר הלדיקים הבאים אחרים כיוולא בהם, והענין הוא כי אברהם אבינו בן שלש שנים התחיל להכיר את בוראו וכן ארבעים היה כבר שלם צדיעת דרכי ה', וממשך כל שאר ימיו שהיו קל"ה שנה בכל מה ששיג עד ארבעים והיה מוכיף אומץ בעבודת ה' בכל יום, וכן יחזק אבינו בכל ק"ה שנה שמים, וכן יעקב בכל אפי' שנה שמים, ומי לנו בכל הדורות הבאים אשר שנוחיהם בהם שבעים שנה והם בנבירות שמונים שיובל להשיג למעלת זכות האבות, גם כי בשמונים שנה ישיג למעלת זכות אברהם ככהיה בן שמונים שיחיה לדיק כמוהו, הרי נכפל זכות אברהם בניה שעבד האל ית' חמש וחששים שנה אחרות תשלום שנותיו שהיו קע"ה, וכן יחזק מלא שנים ויותר ויעקב קרוי לבעשים יותר מן הלדיקים הגמורים הבאים אחרים בימי עולם אשר ימי שנותיהם שבעים והם בנבירות שמונים כמו שזכר, ועל הלא הזה אמה"כ למען ירבו ימיכם וימי צביכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותי' לתת להם כימי השמים על הארץ, ודחז"ל ח"ק שנה שים מן השמים על הארץ שהם דמיון שנות האבות שהיו כלל שנותיהם תק"כ שנה ובכולם עבדו את ה' וגדל זכותם באריכות ימיה' אלו עד שבזכות ירבו ימי זרעם הבאים אחרים כל ימי עולם:

וראוי

שהחשב לדיקים כיוולא בהם בכל הדורות ההווים אחרים אשר ראו ואשר שמעו אתם גבורות ה' תורה עשה בהויהם ומלרם ונתגלה להם בנתן תורה ושאר הכסים והספלות אשר נעשו בשאר הדורות כמ"ס צנפתיים וכתובים ודברי רז"ל, אשר בכנסת זה ראו שיסיו לדיקים וישרים בלבבותם האחרונים יותר מן הראשונים אשר לא שמעו ואשר לא ראו את מעשה ה' הגדול והנורא, כי אם אברהם אבינו ע"ה טלד בן עובדי ע"ז ומעלמו בן ג' שנים התחיל להכיר את בוראו במחשבתו כי זכה והסוף לחשוב מחשבות מעלמו בלי מלמד עד שנרחבה דעתו והיה לבו כפתחו של אולם ויותר, עד שהשיג ויזיר בדעתו מילואות האל יתב' וכי הוא ברא שמים וארץ וכל לבאם והוא מעמיד בכחו הגדול ולו נחש לעשה ולפאר ולקיים דבריו ולשמוע בקולו, וסם לפועל כל מהשבתו לקיים רצון בוראו וסם נפשו בכפו על עבודתו ית' ויז"ל, והיה זה לו לאות לקיים דעתו כל מה שהשב ושיגי, והסוף אומץ כל ימיו בעבודתו ית' עד אשר השיג מה שהיה בו רצון הבורא יתב' שיעסוק בו האדם, והם התורה כולה והלכותיה וקיומם, וכמו שאמה"כ עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו', והוא המליא שם האל יתב' בעולם, ומזה הלא יש לאברהם אבינו יתר שאת ומעלה בצדקתו וזכותו מכל הלדיקים הבאים אחריו אפי' שהיו מהם לדיקים כיוולא בו שעבדו את האל ית' בכל לבם ובכל נפשם וקיימו את התורה כולה כמוהו אבל היה עניינם אחר ראות הלדיקים הקדומים להם, בפרט מעשה האבות ולדקתם ותפשו ואחזו אומנות אבותם, ויחזק ויעקב דומים לאברהם אביהם ג"כ בה הלא כי הם השיגו וראו כל הדור הרע ההוא אשר היו עובדי ע"ז, כי תרה חס הי חמש ופחשים שנה האר שגולד יחזק והיה יכול לימשך אחר עלת זקנו ולא נמשך כי אם אחר עלת אביו והכיר והשיג בדעתו כי אביו כיוון אל האמת והלך בדרכיו במה שקבל ממנו כל מה שנלווה, ומה שלא עשה כן ישמעאל אחיו שנמשך אחר עובדי ע"ז, ובכל מה שנמשך יחזק אחר אברהם נמשך ג"כ יעקב אחרים מה שלא עשה עשו אחיו:

ואפשר כי לזאת הסיבה ג"כ אמר האל יתברך לאברהם אבינו לך מלךך וממולדתך כאן אי אהם זוכה לבנים כיוולא בך, כי אם היה מוליד אתם לאפשר שהיו נטוים יותר לדעת זקנם ממה שהיו נטוים אחרי דעתו, ומפני זה לא ראה ג"כ לשלחו לקחת לו משם אשה אלא ששלח עבדו זקן ביתו מפני שלא יראה עבודתם. ויחזק לא הקפיד על יעקב בנו שילך עם כי ידע תמימותו מתחלתו היותו איש חס יושב האלים והיה כבר חוש המשוש לאבות ולא במהרה ינתק, וגם שהיה גדול צננים כפלים ויותר ממה שהיה יחזק כששלח אברהם את עבדו לקחת לו משם אשה, והנה כי

וראו לבאר כמה כח זכותם גדול וכמה יכלו לזכות את ישראל בכל הדורות, ונאמר כי שלימותם וזכותם היה גדול בתלמוד ובמעשם לעולם ולזולתם, הם בתלמוד מה שהשיג אברהם מדעהו מקטנותו עד שהיה גדול בהכמת העבד צדירים השפלים בעולם השפל וצדירים העליונים בעולם העליון, בעולם השפל בנגלים ובמזלות ובכוכבים, ובעולם העליון עולם המלאכים עד שהשיג מלאות האל ית' ממטה למעלה, וידע איכות השתלשלות עולם התהוהו מעולם הנגלים ועולם הנגלים משולם המלאכים והם מהאל ית', ועל ידי כך השיג בצבואה כל התורה כולה מנות ולאחרות, וידע כי ילכו ישראל בלמידת התורה ולמדה הוא מתהלכת עד סופה, וידע הוכן ששית המנות ולאחרת הצבירות כפי מה שהן נלמדות מן התורה כפי קבלת משה רבינו, וידע כל סתרי התורה הנרמזים בחזקתיהם והיבטותיהם, כל זה השיג בצבואה שהיה במדרגת שאר הנביאים העתידיים, ומשה רבינו שהסתכל באהפקלריא שהיא המורה כי לא קם נביא כמוהו השיג בנות כל סתרי התורה וסודותיה בדרך יותר עמוק כפי מעלת צבואתו על שאר הנביאים, וכן שלמה המלך ע"ה השיג בהכמתו אשר היה חכם מכל האדם בנות כל סודות סתרי הדברים העצמיים והאלהיים בדרך יותר עמוק מאברהם אבינו כפי מעלת חכמתו על שאר החכמים הקודמים לו והסודותיים אליו, וכל מה שהשיג אברהם אבינו השיג יצחק בשכלו ובקבלתו מאביו, וכן יעקב מילחא אביו ומפני ענין מבורח הבכורה הוגדר להיות נעמן צבית שם ועבר, מפני שעשו אלו מזוי אלל אביו בכל יום לא ללמוד ממנו כי אם לשמוע שיבדק אותו: ובכחו כי היה אברהם אבינו שלם וגדול במעשה המלות, וכמו שאמר הכתוב יעקב אשר שמע אברהם בקולי וגו', והם כל חלקי מלות התורה ולאחרותיה את הכל עשה יפה בעתו מלות התדירות בכל יום כתפילין ולינות, ומלות המנינה כמו שופר טובה ולולב והתקן ומטה, ודברי סופרים כולם ואפילו עירובי תבשילין, כמו שאמר חז"ל, כי אינו רחוק שיקיימו הם מה שאנחנו מקיימים, וכמו שמודע להם בצבואה מה שמודע להם מהעמידות כירושם הארץ וצרכת זרעם, נודע להם כל מה שילטו והעברו בו והיה להם שכל לפון לזרעם כמלווים ועושים, כי לא לחנם נהגלה להם כל מה שילטו זרעם כי אם בשביל שיהיו גם הם בכל מעשה המלות, ואפשר ג"כ שנאמר לו בסירוש לאברהם שיזהר בכל התורה כולה, וכמו שה"כ יעקב אשר שמע אברהם בקולי וגו', ובכל מה שזכר אברהם נהגרו יצחק ויעקב שגלגלו מפיו על כך, וכמו שנאמר באברהם כי ידעתיו למען אשר יזים את בניו ואת ציוה אחריו וכמרו דרך ה' וגו' למען הביא וגו' על אברהם את אשר דבר עלינו: ואם זכות את זולתם היו ג"כ שלמים, כי אברהם

אבינו היה ג"כ ממלא שמו של האל ית' בעולם, כי היה נשכח מפי הצביות שהיו עובדי ע"א. וצבאצבת האל ית' בדרך את אברהם שהולילו מאור כשדים נודע לחכמי העמים כי היה הבד ראשונה בעולם אשר בכתו הגדול לשנות עבדי הדברים ותפקודם, ששינה עבד השם שלא ישרוף את אברהם אבינו בהיותו אהוב אליו, והה"כ התחמך הוא והיה מחזיק במצוה והיה מניד לכל הגוים כבוד שם ה', וכמו שה"כ צבואו לארץ כנען ויקרא שם שם ה' וגו': וכן יצחק כתיב ויקרא שם ה' אחר שזנה מזבח, ויעקב בהיותו נעמן ובורח מפני אחיו והיותו צבית לכן בח"ל לא נאמר בו ויקרא שם ה' עד שזכר אבית אל שזנה שם מזבח כמו שלטוהו, ואמר ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים וגו', כי הודיע לכל בני המקום מלאות האל ית' וכי שם ביתו, כי האבות מה שקראו שם ה' להמלא מלאותו בעולם היה בח"י, כמו שנאמר באברהם מיד צבואו מארלו וממולדתו ועבר בארץ עד מקום שם וגו' צנה מזבח וענתק משם שם מקדש וגו' ויקרא שם ה' וכן כשעלה ממזרים הוא ואשתו וכל אשר לו וגו' הלך למשעו וגו' אל מקום המזבח וגו' ויקרא שם אברהם שם ה', ויצחק לא יזל לח"ל, ויעקב כשחזר אמר ויקרא למקום וגו' כמ"ש, והענין הוא כי בח"י שאין ק"ו מושל צה היתה יצירת השמות: ית' צה ציהרון עובד על שאר האלרות והוא קוראים שם ה' והיו ממלאים שמו בכל העולם, כי צה יכירו האומות כי היכל מלכו של עולם היא ח"י בעובד ויפא ושאר האלרות היו צהן שרים ממונים תחת רשותו ית' ושהוא מזוי בכל העולם: דין אלה קנות דרכי האבות הקדושים, ומה עלמו לראשית אשר לו את צניהם אחרים לעשות לזקה ומשפט, אברהם ליה את בני יצחק ואת יעקב עם היותו רך בשנים ואת כל ילדי ביתו אשר נמולו אתו שיהיו יבירים ומיוחדים הם וזרעם היואל מהם אחר מילתם להיותם נוסתופסים תחת כנפי השכינה, ויצחק ליה את יעקב ואת בניו כולם אשר השיג וראה אותם, ויעקב ליה את בניו ואת בני בניו שבעים נפש ברדתו מזרימה שהיו יולדים מאח"ל לגור שם, שלא יפאחו אחר הבלי העולם שבת שר של מעלה המושל במלרים שהיה שר שלם עלה רחם המולות המלרים ראש הממלכות, ולכן אמר הכתוב ויבאו מזרימה יעקב וכל זרעו אתו כי כולם באו אתו בלב אחד לעבודת ה', וזה לראות מבניו קודם מותו ששים רבוא כמ"ש חז"ל, ואת כולם ליה והזהיר דרכי אל, והם צביותם לדור אחר ולדורי דורות, ועל נמאל כל זכות הדורות מלוי זכות האבות, ועל דרך זה אפילו למי שסובר שתמה זכות אבות לא תמה זכות הדורות הבד בזכותם:

והגדה ספרנו דרך כלל מוכן לזכות האבות לעלמם ולזולתם וציה נדע כי לא תמה זכותם, וכי לפניהם

לפניהם ולאחריהם לא קם כמותם, כי ידע האל ית' מראשית אחרית דברי הדורות הבאים אחריהם כי לא יספיק זכות לדורם, והקדים להוליא לאויר העולם האבות הקדושים אשר נפשותם היה להם יתר שאת והכנה להשיג מה ששיגו צדק העולם, הוד והדר פעלה ולדקתם עומדת לעד, ולא נזכר ולא נרמז על שום אחד מהם שום עון ואשמה אלא שלשם בלו בטוב ימים ושנותם בניעמים :

והחורבן המושלם יעקב אבינו נתעלה על כולם כשהיה מטוה שלימה ולא ילא פיסול ממנו שהחזק הלקות בו מלד אבותיו וגם מלד נשותיו, כי לא היו בניים דומים לאבי האמתות ולא למשפחתו כמו שקרה לרביקה שהיה עשו דומה לאחי האם, מפני כי רחל ולאה היא כקנין כספו של יעקב שעבד בן י"ד שנים ולא נשאר בןן שום פיסול מאביהן אחר שילאו מתחת רשותו, וזהו שאמרו הן העוד לנו חלק ונהלה בבית אבינו, חלק בדמיון מדותיהם ונהלה בממונו הלא ככריות נחשבנו לו כי מוכרו, והסמנו דעתנו ממנו ולא יהיו בנינו דומין לו, ומפני שהיו בטוחות בזה האממות שיהיו בנייה לדיקים יולא באביהם קראו הן לשמות הבנים כפי המאורע להן, וידעו כי כנוו ששמותיהם נאים כן יהיו מעשיהם נאים וכי הם יבוד פורש האומה אשר בסבתם נברא העולם, ומספרם היה רמז לזה שהיו י"ב כנגד י"ב מלות וי"ב חדשי השנה לאורות כי בזה חלויים העולמות כי אין המזלות שולטים בזה כי אין מזל לישראל, ובהם ובמעשיהם הלוי מזלם בזה שיקרה להם בזה העולם, ומזה מלא תורה לישראל אשר זהו יתקיימו בעוה"ל וזה יזכו לחיי עוה"ב, והשמות אשר נקראו בזה לפי המאורע ע"ה האממות יהיו קיימים לעולמי עד, כי כמו שאי אפשר להתקיים עולם הבלגלים בלתי המזלות כן אי אפשר לעולם התחתון להתקיים בלתי הי"ב שבטי יה, וכמ"ס (תהלים קכ"ב) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה', כי שמות השבטים אשר נקראו מהאממות שהיו עדות לישראל הבאים אחריו שידרו לה' ויזכו לחיי העוה"ל ולעוה"ב כמו שרמזו בשבטי יה על האממות והנשים הכשרות הבאות מזרען שלה שלטו המצריים בןן, ולכן הגיל הקב"ה שמו עליהן ה"א מלד זה ויוד' מלד זה החכוי הפלואי וזהו שבטי יה, והרמז העקרי לאממות הראשונות שהן קרנוד שמות השבטים ומכשרותן נתפשט לבנותיהן הבאות אחריהן. והיות הי"ב שבטים כנגד הי"ב מלות נתפרש בחלוס יוסף, והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לה, ועמו היו י"ב כוכבים והם המזלות כי המזלות הם מהחזרים מוכובים, והרי שהשמש הירח שהם רמז יעקב וד' אממות והמזלות לבניו כמו שזכר הוא להודות כי אינה לריכים לשמש ולירח ולמזלות ואינה תלויה בזה כי הם שקולים כמותם, וכמו שכתוב בירמיה (לא) כה אמר ה' נוקן שמש לאור

יומם חקות ירח וכוכבים לאור לילה וגו' אם ימושו החקים האלה מלפני נאם ה' גם צרע וגו' הרי השמש והירח שהם רמז לאבות ולאממות וכוכבים שהם רמז לשבטים ושקולים כמותם, והרמז כי כמו שהשמש הוא נתון לאור יומם כך כל חמון שהיה ממשלה ומלכות לישראל שפוא רמז לאור היה בזכות האבות, וכמו שהירח וכוכבים הם לאור לילה כן כל חמון שישראל הם בגלות שהוא רמז לילה יתקיימו בביוע צדקת האבות וזכות האממות והשבטים הרמזים בירח וכוכבים, כי השבטים כולם היו לדיקים שנקראו שבטי יה ולא כמלא בזה עון אשר הטא כי אם מבירה יוסף אשר היה זה קאת סבה מלמעלה כדי שירדו למצרים בצבוד, וכמו שאמר ועתה לא אתם שלחתי אהי הנם כי האלהים וגו', והרי ראוין שישג ונתעב לו הבלבלו לשכיבה והוא הכבוד ואם היה אי זה עון אשר הטא בשאר אחיו לא היה מעלימו הכתוב ושז ופסל לו, ונאמר עליו מיד ויהיו בני יעקב שנים עשר, וזלע עתה ולדקתם כי היו י"ב אחים ולא יתפרדו אף אחד היות כולם גדולים ונשואים היו כולם מתה רשות ויד אביהם יוקו והיו ברים אל משמעתו לרעות את לאן אביהם וללכת ולבא להביא שבר ממלרים כמו שנתבאר בכתובים, וכן בלו עמו לגור במלרים ולא נפל בנייהם שום מחלוקת אלא שכולם היו לאגודה אחת ועבודת ה', וכן אותם אביהם שצנת שביבחו עם אבותיו כשאמר להם הקב"ה ושמעו בני יעקב ומלאם כולם שלמים באחדות האל ית' ועבודתו ואז בךך אותם איש אשר כבדכו, וכמו שכתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויבךך אותם, כי אחר שדיבר להם יתוד ה' ועבודתו כפי המורה שצאמם עליהם וזאת המורה בךך אותם, ודבר גדול היה כי אברהם לא היה בכל זרעו טוב וישר כי אם יצחק, וליצחק יעקב, ויעקב היו לו י"ב שבטים וכולם לדיקים ושלמים ממלא כל אחד מקום אביו, אין זאת כ"א שהעולם מיוסד עליהם ביהוהס נגד י"ב מלות כמו שזכר, ולכן נקראו שבטים מלשון שבט מושלים, כי כמו שהמזלות מושלים בעולם כן השבטים, כי הראשון שנקרא שבט הוא יהודה כמו שכתוב לא יסור שבט מיהודה והוא שבט מושלים, ואח"כ נאמר דן ידיו עמל כחאד מיוחד בשבטי ישראל כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, הרי שהם זרעם הם מושלים בעולם לדיק מושל ביראת אלהים ולכן נתבךך בניים זרעם עם היותם בגלות פרו ורבו מאד :

ואיבנו תימה כי מה שאח"ל וחמושים עלו אחד מחמשה אחד מחמשים אחד מת"ק, כי לפי מה שנתבךך יעקב אבינו שירד למצרים בשבטים כפס בכ"ב שנים שנפדו יוסף מאביו סולידו הי"ב שבטים נ"ה בניים המפורשים בזמין הע' ועם דינה וסרה ויוכדו וי"ב שבטים היו ע' בכ"ב שנה, כי אחר שהודד יוסף מלרימה ירד יהודה מאת אחיו ונשא

יוסף היה בן ט"ל שנה ואחיו היו רובם גדולים ממנו בכמו ד' או ה' שנים ולא הוליד כל אחד מהם צאלו המ"ג שנים אלא שבנים שהזכרו בהם אשר הם מכלל ע' נפש, וכמו שרלונו במנין פרשת פנחס שלא הוזכרו משפחות השבטים כ"א אותם שהזכרו בירידתם למצרים מנכי פלוהי וגו', וא"כ ברד"ו שנים שהיו ישראל במצרים יש כמו חמשה פעמים מ"ג ויהיו בני מ"ג שנה החמישיים יותר ממאה וחמשת אלפים ואינם אלא עשרה רבוא וחלי, ולכן נחזור לכוסף ששה בדרם אחד צפ"ו שנים האחרונים שהיו משאעבדים ישראל ונאמר עליהם וכאשר יענו אותנו וגו', וא"כ בסוף מ"ג שנים השלישיים היו חמשת אלפים ומאתים כמ"ש למעלה בכ"ב שנים שלישיים והיו מולידים במ"ד שנה הרביעיים כ"ג אלף ת' כפי ערך ד' וחלי, ככפול אותם ששה פעמים הם ק"מ אלף ות' ככפול ד' וחלי הם תרל"א ת"ת ששה ס"ג רבוא ואלף ות"ת, ככפול אותם ששה פעמים כנגד ששה בדרם אחד הם שבע"ט רבוא, ויטן ע"מ רבוא לטאינם גברים כמלאו שלם מאות רבוא החומש הם ששים רבוא הגברים לבד מן, ויתפרש ג"כ ויחמושים עלו בני ישראל שהיו כולם שש מאות אלף רגלי יגיע ל' אלף לכל שבט חמשה רבוא לכל א', הרי שכולם היו מחומשים כי לא נמנה כל שבט לבדו. והתימה מיתת ד' חומשין בשלשת ימי אפילת או"ך וקבור כל אחד מהנשחפים ארבעה, ויותר תימה שיקבור כל א' מ"מ, ויותר תימה שיקבור כל א' תל"ט ה"ב' ישתתפו הנשים צבאם הקבורה צרומיה ועשיית תדריכו וקבורה :

ואין ספק כי הריבוי הרב הזה אשר יגיע לכל אחד מהנ"ל שירדו למצרים יותר מחמש מאות רבוא לכל א' לפי מנין א' מה"ק ויותר מחמשים רבוא לכל א' לפי מנין א' מחמשים ויותר מחמשה רבוא לכל א' לפי מנין א' מחמשה ויותר מעשר אלפים איש לכל א' מהנ"ל לפי הששים רבוא שילאו ממצרים הכל היה בצרכה ה' אשר ברכם בזכות אבותם אברהם יצחק ויעקב וזכות השבטים אשר לא כל וכל איש שבע מהם, והיה בית יעקב אש אבותו ארבעים כי זכות כולם ינטרף להיוהם אש לדלוק את בית עשו, וכן זכות כולם כלערף לתינת ההורה שכמוה זה א"ש דת לנו כשנתברכו השבטים מפי משה רבינו ע"ה שהזכיר זכותם וברכם :

וכזה שורה הם על זכות השבטים הוא מה שכוננו כולם לדעת אחד המיוחד שבהם הוא יוסף הנדיק שאמר להם פקד יפקוד אלהים אתכם והעלייתם את עלמותי מזה אתכם, שנתיהדו ודמו לא חלה שבטי יעקב שנים עשר לאזיחס הזקן שזה כן לבנו יוסף בחליו שיקברו. בדרך כנען להורות לנפשים דרך מעלה לנפשותם בקדושת הארץ כל הקבור בה קדוש ואמר לו, צפרט המזוה מחיים לבנו שיעלוהו ליקבר בא"י הו

ונשא אשה ואחריו נראה שנשאו ג"כ אחיו נשים אצ"פ שלא הוזכר בכתוב, א"כ י"ב הולידו כ"ה זכרים בכ"ב שנים כפי ערך ד' והלי לכל אחד, וכפי סדר זה וילידו הנה"ה בכ"ב שנים משירדו למצרים רנ"ה והרנ"ה וילידו בכ"ב שנים שייים ד' פעמים וחלי רנ"ח שהם כמו אלף ק"ס, והאלף ק"ס וילידו בכ"ב שנים שלישיים ד' פעמים וחלי אלף ק"ס הם כחמשת אלפים ומאתים, והם וילידו בכ"ב שנים רביעיים שלם ועשרים אלף וארבע מאות, והם בכ"ב שנים חמישיים יותר ממאה וחמשת אלפים, והם בכ"ב שנים ששיים יותר מארבע מאות ושבעים ושנים אלפים שהם יותר מארבעים ושבעה רבוא, והם בכ"ב שנים שביעיים יותר ממאתים ואחד עשר רבוא, והם בכ"ב שנים שמיניים כמו תשע מאות ומאתים רבוא, והם בכ"ב שנים תשיעיים ארבעת אלפים ומאתים וחמשה ושבעים רבוא הכל ככפל ארבעה וחלי, וכ"ב פעמים תשעה הם קל"ח נשאר י"ב שנים למנין רד"ו שהיו ישראל במצרים וכפול המנין האחרון בשנים רביעי יהיו כמו תשעה אלפים ושש מאות ועשרים רבוא, והם נמנה ג"כ רבויים שהיו וילדות ששה בדרם אחד יהיו חמשה פעמים יותר מהמנין הנזכר אלא שלא ילדו כך אלא אחר אשר היו מענים אותם והם כמו חמשה ושמונים שנה שהם בערך שני חומשים מחמשה שבמנין רד"ו, וא"כ נוסף שני פעמים המנין האחרון הנזכר יהיו כ"ח אלף רבוא ותת"ס רבוא, ועם היתרונות שהנחנו למעלה יהיו יותר משלשים אלף רבוא כל א' אלף רבוא הם שני רבוא אחד מת"ק והם ששים רבוא משלשים אלף רבוא, הרי שנשארו ישראל אחד מחמש מאות, והם נמנה כפי הדורש שמונה בדרם אחד נוסף עוד עשרת אלפים יהיו שמונים רבוא אחד מת"ק, נסיר הספחים רבוא על אותם שלא הגיעו לעשרים שנה נשארו ארבעים בני עשרים שנים רבוא וכמ"ש כשש מאות אלף רגלי וגו' :

וזכרי לתת מקום למי שאמר א' מחמשים נאמר כי אפי' שהיו וילדות קלחם ששה אל שמונה סבל היה דא לידו חסון הראשון, כן די להם שיתברכו ד' פעמים וחלי יותר בכל כ"ב כמו הכ"ב שנים הראשונים קודם שירדו למצרים, וא"כ יהיו בכ"ב שביעיים רנע"ה רבוא ויטן ארע"ה לאותם שלא הגיעו נשארו ג' אלפים א' מחמשים הם עשרים לאלף הם ה' רבוא :

ונשאר התימה על מי שאמר א' מחמשה, וכי או"ך אפשר שלא יהיו בני ישראל פרים ורבים כשנאמר עליהם פרו וישרלו וירבו כפי ערך מה שהיו פרים ורבים קודם בכ"ב שנה כמ"ש למעלה ונאברה מנינים קרוב לעשרת אלפים רבוא, והם ילאו א' מה"א א"כ לא היו כולם בכל אלו השנים אלא שלם מחמשת רבוא, ואפשר לומר כי במקום כ"ב שנה נמנה מ"ג או מ"ד שנה שהיו מנין שנות כל א' מהשבטים בירידתם למצרים, כי